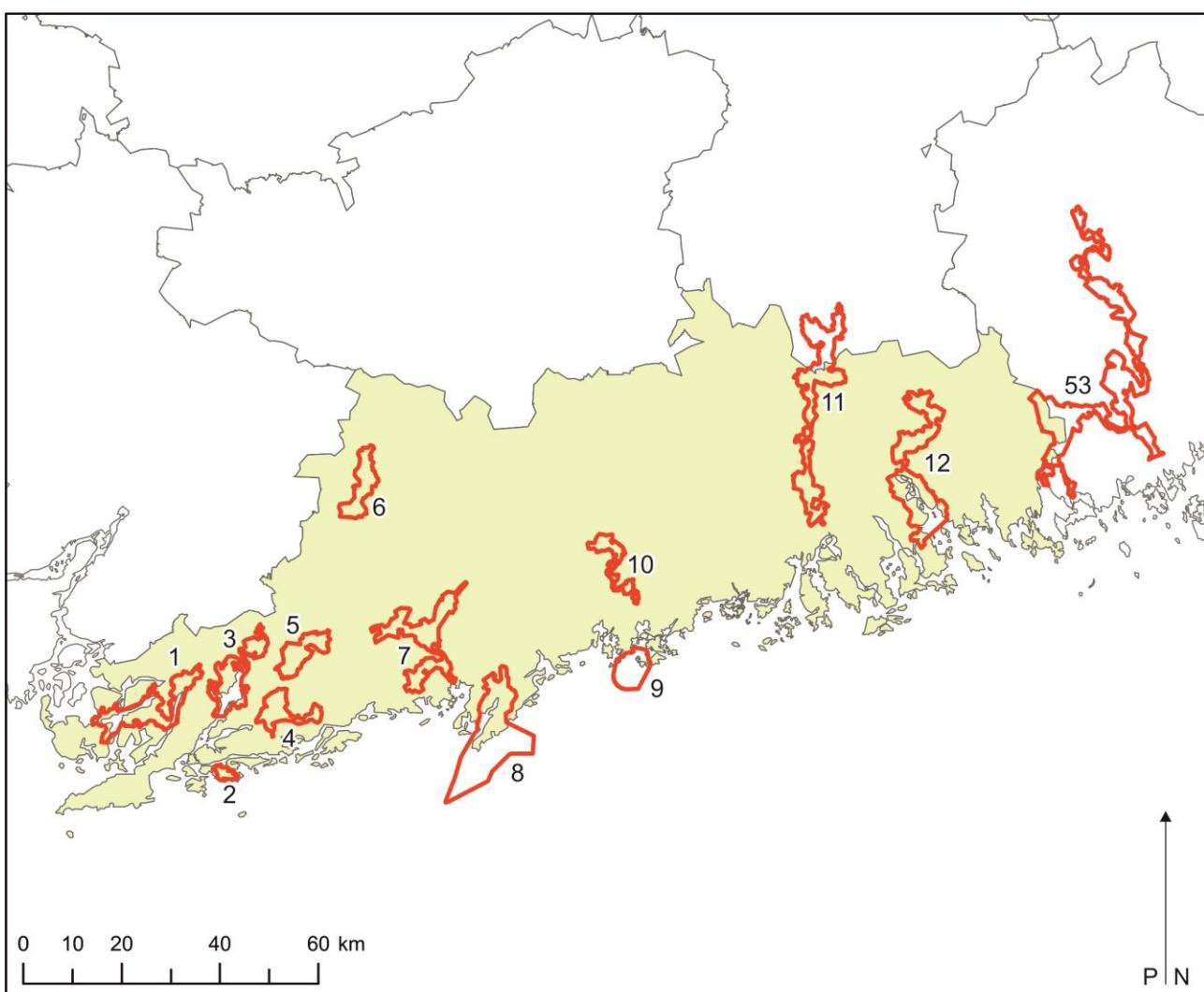

UUSIMAA – NYLAND

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (MAPIO-työryhmän ehdotus) © SYKE

Maakunnat – Lähde: Maanmittauslaitos

Nationellt värdefulla landskapsområden (MAPIO-arbetsgruppens förslag) © SYKE

Landskap – Källa: Lantmäteriverket

1. Bromarin ja Tenholan harjuviljelymaisemat	1. Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap
2. Skärlantern saaristokulttuurimaistema	2. Skärlandets skärgårdskulturlandskap
3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaistemat	3. Fiskars och Pojovikens kulturlandskap
4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaistemat	4. Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap
5. Mustionjokilaakson viljelymaisema	5. Svartådalens odlingslandskap
6. Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso	6. Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal
7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisema	7. Sjundeå och Degerby odlingslandskap
8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema	8. Porkala skärgårds- och odlingslandskap
9. Helsingin edustan merimaisema	9. Helsingfors havslandskap
10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema	10. Vanda ådals odlingslandskap
11. Porvoonjokilaakson viljelymaisema	11. Borgå ådals odlingslandskap
12. Pernajanlahden ja Koskenkylänjoen kulttuurimaistemat	12. Pernåvikens och Forsby ås kulturlandskap
53. Kymijokilaakson kulttuurimaistema	53. Kymmene älvdals kulturlandskap

Kuva: Mari Jaakonaho

1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat

Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisema edustaa läntiselle Uudellemaalle tyypillistä Toisen Salpausselän reunamuodostuman yhteyteen syntynytä kulttuurimaisemaa. Alue on maakunnallisesti arvokas maisema-alue, joka on ehdolla valtakunnallisesti arvokkaaksi.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Raasepori
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Suomenlahden rannikkoseutu
Pinta-ala	9 573 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 230 ha maatalousalueita: 2 930 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 3 696 ha rakennettuja alueita: 573 ha vesialueita: 2 144 ha

Luonnonpiirteet

Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemien luonnonpiirteitä leimaa alueen läpi kulkeva Toisen Salpausselän reunamuodostuma. Karkeista lajittuneista aineksista koostuvan reunamuodostuman ohella alueen korkokuvaan hallitsevat moreenipeitteiset tai paljaspintaiset kalliomäet. Maisema-alue kuuluu kallioperältään Etelä-Suomen graniittialueeseen, jolle ovat ominaisia runsaat ruhejet ja murroslaaksot. Alueen moreenimaat ovat hiekka- ja soravaittoisia ja paksuudeltaan vaihtelevia. Salpausselän yhteydessä on arvokkaita reunamoreenimuodostumia.

Toisen Salpausselän tuntumassa ja kallioisten selänteiden välissä sijaitsevien alavien alueiden maaperä muodostuu pääasiassa veteen kerrostuneista hienoista aineksista. Kapean Gennarbyvikenin pohjukka erottuu muusta maisema-alueesta hieta- ja hiesuvoittoisena ja liejupitoisena. Prästkullan viljelyaukeat on puolestaan raivattu laajalle yhtenäiselle savikolle. Salpausselän liepeillä on myös muutamia harjumuodostumia, kuten Tapelsåsen, jonka rinteillä on arvokkaita muinaisista rannoista muistuttavia kivikkoja.

Maisema-alueen vesistöt ovat pääasiassa syviä, kapeita ja linnustollisesti arvokkaita merenlahtia. Kallioperän murroslinjojen pohjille on muodostunut pieniä jokia ja puroja, jotka laskevat merenlahtiin. Lämpimän pienilmaston sekä eteläisen sijainnin johdosta alueen kasvillisus on poikkeuksellisen rehevää. Maisema-alueella on useita jalopuumetsiä ja lehtoja sekä boreaalisten lehtojen ja hemiboreaalisten jalopuumetsien kasveja. Toisen Salpausselän yhteydessä ja kallioalueilla kasvaa myös kuivia, mäntyvaltaisia metsiä.

Kulttuurihiirteet

Bromarvin ja Tenholan pohjoisosat ovat olleet asuttuja jo rautakaudella. Myös varhaisin keskiaikainen asutus sijoittui samoille alueille. Monet alueen nykyisistä pelloista ovat olleet rautakaudella ja keskiajalla veden peitossa, ja niitä ympäröivät moreeni- ja kalliokummut ovat muodostaneet sisäsaariston. Maaston korkeimmilla kohdilla, muinaisten vesireittien varsilla sijainneissa saarissa, on lukuisia pronssikautisia hautaröykköitä.

Bromarv ja Tenhola edustavat läntiselle Uudellemaalle tunnusomaista ehjää harjuviljelymaisemaa. Alueen suotuisa ilmasto ja hienoaineeksinen maaperä ovat tarjonneet jo varhain hyvät puitteet maanviljelylle. Viljavimmat maat Bonäsijärven ympäristössä ovat olleet viljelyksessä 1300–1400-luvuilta alkaen, ja monista seudun kylistä, kartanoista ja tiloista on mainintoja samoilta ajoilta. Vanhimmat alueen nykyisistä rakennuksista on rakennettu 1700- ja 1800-luvulla.

Alueella näkyvät pitkääikaisen kartanonkulttuurin jäljet laajoine viljelyksineen, monilajisine lehtipuukujanteineen sekä edustavine pihapiireineen ja puutarhoineen. Kartanoista parhaiten säilyneitä ovat Lindön, Prästkulon ja Riilahden kartanot. Alueen pitkästä maataloushistoriasta kertovat myös Flatholmenin saaren noin kuvien hehtaarin laajuiset laidunmaat, jotka on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi.

Bromarvin ja Tenholan seudun asutus on ryhmittynyt tyypillisesti Toisen Salpausselän tai viljelyalueita rajaavien kallio- tai hiekkaselänteiden rinteille. Alueen asutuskeskuksia ovat merenlahtien rajaamille kannaksille vesiliikenteen solmukohtiin syntyneet Bromarvin ja Tenholan kirkonkylät. Bromary muodostui 1800-luvun loppupuolella höyrylaivaliikenteen ansiosta pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen väestön kesähuilaalueeksi, jossa oli useita matkustajakoteja ja täysihoitoloita. Alueella on kulttuurihistoriallisesti merkittäviä 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alkupuolen huvila- ja täyshoitolarakennuksia. Myös Tenholan kirkonkylä 1400-luvulta periytyvine kivistikkoneen on säilyttänyt perinteisen ilmeensä.

Vesiliikenneväylien lisäksi alueen toiminnaiseen luonteesseen ovat vaikuttaneet Toista Salpausselkää seuraleva Tenholan ja Bromarvin välinen maantie sekä Tenholan läpi kulkeva Suuri Rantatie (Kuninkaantie). Bromarvin eteläpuolella sijaitseva Riilahden kartano on rakennettu vanhan kauppareitin varrelle. Alueen teollisuushistoriasta kertoo Tenholan pohjoispuolella sijaitseva Kosken ruukin tarpeisiin 1700-luvulla rakennettu Kullan masuuni.

Maisemakuva

Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat ovat vaihtelevan maankohoamismaiseman, sisäsaaristolle tyypillisen pienihiirteisen kalliomaan ja Toisen Salpausselän luonnehtimia maisemia. Alueen maisemakuvassa vuorottelevat erikokoiset viljellyt ranta-alat ja laaksot, kalliometsät sekä harjuluonto. Bromarvin ja Tenholan

seudun monipuoliset luontotyypit ulottuvat linnustollisesti merkittävistä merenlahdista useisiin jalopuumetsiin ja lehtoihin sekä Salpausselän ja kallioalueiden kuivien kankaisiin.

Alueen viljelymaisema on vanhaa ja kartanonkulttuurin leimaamaa. Maisema-alueella sijaitsee useita merkitäviä kartanojmpäristöjä puutarhoinen ja laajoine viljelyaukeineen. Hyvin hoidetut kartanomiljööt muodostavat maisemallisesti edustavia kokonaisuuksia, joita rytmittävät monilajiset puukujanteet. Alueen maisemakuva luonnehtivat myös metsäiset ja maisemallisesti vähemmän arvokkaat alueet sekä paikoittain taajamamainen asutus.

Bromarvin ja Tenholan kirkkonkylät ovat syntyneet merenlahtien rajaamille kannaksille. Bromarvin kirkkonkylä on rakentunut 1800-luvun loppupuolella pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen väestön kesähuila-alueeksi. Se muodostaa omaleimaisen ja hyvin säilyneen kokonaisuuden huviolin ja vanhoine majoitusrakennuksineen. Kylän huila-asutus on rakennettu väljästi raitin varrelle, osin rinnemaastoon ja osin rinteiden juurelle. Tenholan kirkkonkylä maisema-alueen koilliskulmassa on säilynyt pieni piirteisenä ja tiiviinä maaseutualueen kirkkonkylänä, jota reunustavat pellot ja Toinen Salpausselkä.

Arviointi

Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisema on edustavaa sisäsaariston ja Toisen Salpausselän ympäristön viljelymaisemaa, jonka kehitykseen on vaikuttanut suotuisten ilmasto-olojen ja maaperän ohella alueen si-janti vesi- ja maaliikenneväylien risteyskohdassa. Alueen tärkeimpä maisemallisia arvotekijöitä ovat pitkään jatkunut asutushistoria, kartanojmpäristöt, historiallinen huvilakulttuuri, kirkkonkylät sekä lajistoltaan rikkaat luontokohteet.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 76 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Bromarvin kirkkonkylän kesäasutus; Riihahden kartano; Prästkullan kartano; Lindön kartanomaisema; Tenholan kirkko ja pappila; Suuri Rantatie

Arvokkaat perinnebiotoopit: Flatholmenin laidun

LTA Luontotyppipäätökset: Degerbackan pähkinäpensaslehto; Bonäsin tervaleppäkorpi; Hällsängsbuktenin pähkinäpensaslehto; Näseuddenin eteläinen pähkinäpensaslehto; Bonäsholmenin jalopuumetsä

YSA Yksityismaiden suojealueet: Framnäsin 1. luonnonsuojealue; Riihahden kartanopuisto (luonnonsuojealue); Näsbergen (luonnonsuojealue); Tapelåsenin luonnonsuojealue; Kyrkparken (luonnonsuojealue); Flatholmenin luonnonsuojealue; Lindövikenin luonnonsuojealue; Gennarbyvikenin luonnonsuojealue; Heimlaxin luonnonsuojealue

HSO Harjujensuojeohjelma: Sattala Malm

LHO Lehtojensuojeohjelma: Flatholmen

LVO Lintuvesiensuojeohjelma: Gennarbyvikenin perä; Heimlax

KAO Arvokkaat kallioalueet: Vallsbergen-Kivistokbergen; Näsebergen Framnäs; Näseberget Bromarv; Kusberget

TUU Arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat: Tapelsåsen

MOR Arvokkaat moreenimuodostumat: Skeppars; Kalby

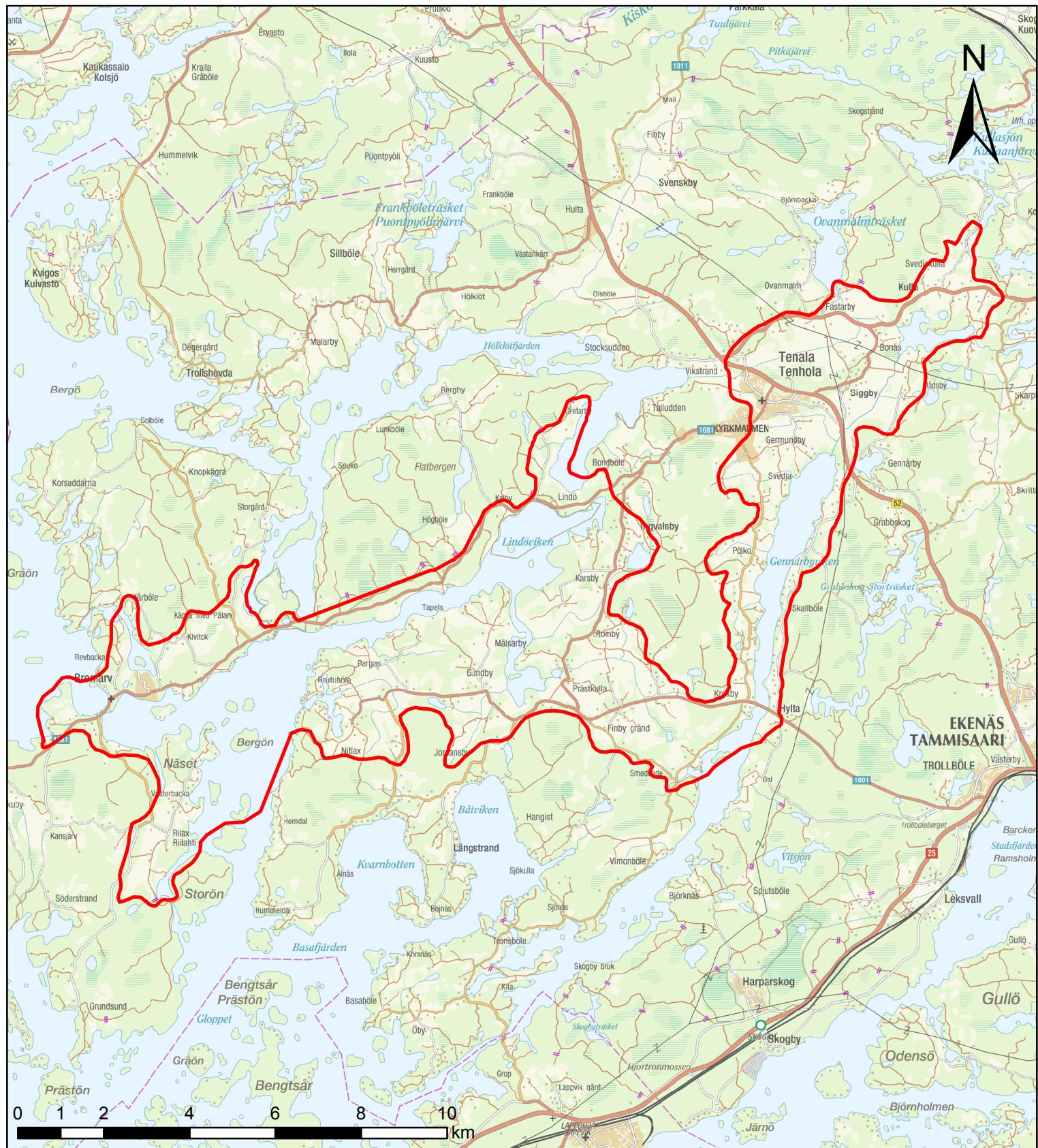
FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Tapelsåsen–Lindöviken–Heimlax

Tiedot haettu 26.5.2015

Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat

Kunta: Raasepori

Maakunta: Uusimaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Mari Jaakonaho

1. Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap

Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap representerar ett kulturlandskap som uppkommit i samband med Andra Salpausselkäs randbildning och som är typiskt för västra Nyland. Området är ett regionalt värdefullt landskapsområde som föreslås som nationellt värdefullt.

Landskap	Nyland
Kommun	Raseborg
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Finska vikens kustregion
Area	9 573 ha, varav öppna våtmarker: 230 ha jordbruksmarker: 2 930 ha skog och halvnaturliga marker: 3 696 ha anlagda ytor: 573 ha vatten: 2 144 ha

Naturens särdrag

Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap karakteriseras av Andra Salpausselkäs randbildning som går igenom området. Förutom randbildningen, som består av grovt separerat stoff, domineras områdets relief av morän-täckta eller kala bergslutningar. Landskapsområdets berggrund hör till södra Finlands granitområde där det är typiskt med krosszoner och sprickdalar. Områdets moränmarker är sand- och grusdominerade och av varierande grovhett. Vid Salpausselkä finns värdefulla randmoränformationer.

Jordmånen i de låga områdena nära Andra Salpausselkä och mellan de klippiga åsarna består i huvudsak av finfördelat stoff som sedimenterats i vattnet. Den smala Gennarbyvikens vikbotten skiljer sig från det övriga landskapsområdet eftersom den är mo- och mjäladominerad och slamhaltig. Prästkullas odlingsmarker har röjts upp på en stor enhetlig lemark. Nära Salpausselkä finns också några åsformationer, till exempel Ta-pelsåsen, på vilkas slutningar det finns stenjord som tyder på forna stränder.

Landskapsområdets vattendrag är i huvudsak djupa smala havsvikar med ett rikt fågelliv. På bottnen av sprickorna i berggrunden har det bildats små älvar och bäckar som mynnar ut i havsvikarna. På grund av det varma mikroklimatet och det sydliga läget är växtligheten på området ovanligt frodig. Det finns flera ädellövskogar och lundar på landskapsområdet, samt växter typiska för boreala lövskogar och hemiboreala ädellövskogar. I samband med Andra Salpausselkä och på klippområdet växer det även torra talldominerade skogar.

Kulturella särdrag

De norra delarna av Bromarv och Tenala har varit bebodda redan under järnåldern. Den tidigaste medeltida bosättningen låg också på samma områden. Många av områdets nuvarande åkrar låg under vatten på järnåldern och medeltiden, och morän- och bergskullarna som de omges av utgjorde innerskärgården. På de högsta punkterna i terrängen, som varit ör längs de forna vattenlederna, finns åtskilliga gravkumlar från bronsåldern.

Bromarv och Tenala representerar det enhetliga åsodlingslandskap som är typiskt för västra Nyland. Områdets gynnsamma klimat och finfördelade jordmån erbjöd tidigt goda förutsättningar för jordbruk. Den bördiga jorden kring Bonässjön har odlats sedan 1300–1400-talen, och det finns källor från samma tid som nämner områdets byar, herrgårdar och gårdar. De äldsta av områdets nuvarande byggnader byggdes på 1700–1800-talen.

På området kan man se spår av en långvarig herrgårdskultur med sina vida odlingar, alléer med olika trädarter samt vackra gårdsplaner och trädgårdar. De bäst bevarade herrgårdarna är Lindö, Prästkulla och Rilax herrgårdar. Om områdets långa jordbruks historia berättar även Flatholmens ca sex hektar av betesmarker som klassificerats som regionalt värdefull vårdbiotop.

Bosättningen i Bromarv och Tenala är typiskt grupperad på sluttningarna som bildas av Andra Salpausselkä eller bergs- eller sandryggarna som avgränsar odlingsmarkerna. Områdets bosättningscentrum är Bromarvs och Tenala kyrkbyar, som uppkommit på näsen som avgränsas av havsvikarna och som varit knutpunkter för sjötrafiken. Tack vare ångfartygstrafiken formades Bromarv i slutet av 1800-talet som sommarvillaområde för huvudstadsregionens svenska språkiga befolkning, med flera resandehem och pensionat. På området finns betydelsefulla villor och pensionatsbyggnader från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Även Tenala kyrkby med sin stenkyrka från 1400-talet har bevarat sitt ursprungliga utseende.

Förutom av vattentrafiklederna har områdets funktionella karaktär även påverkats av landsvägen mellan Tenala och Bromarv som följer Andra Salpausselkä, samt Stora Strandvägen (Kungsvägen) som korsar Tenala. Rilax herrgård som ligger söder om Bromarv byggdes vid en gammal handelsrutt. Områdets industrihistoria förtäljs av Kulla masugn som byggdes på 1700-talet för Koskis bruk, som ligger norr om Tenala.

Landskapsbild

Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap karakteriseras av ett varierande landhöjningslandskap, den småskaliga bergiga terrängen som är typisk för innerskärgården, och Andra Salpausselkä. I områdets landskapsbild växlar odlade strandområden och dalar av olika storlek med hällmarksskogar och åsnatur. Bromarvs och

Tenala regions mångsidiga naturtyper sträcker sig från havsvikar med betydande fågelbestånd till flera ädellövskogar och lundar samt Salpausselkäs och bergsområdenas torra moar.

Områdets odlingslandskap är gammalt och karakteriseras av herrgårdskulturen. På landskapsområdet finns flera betydelsefulla herrgårdsmiljöer med trädgårdar och vida odlingsmarker. De välskötta herrgårdsmiljöerna utgör representativa helheter som delas upp av alléer med många olika trädarter. Områdets landskapsbild karakteriseras även av skogsområden och landskapsmässigt mindre värdefulla områden samt ställvis tätortsliknande bosättning.

Bromarvs och Tenala kyrkbyar har bildats på näs som avgränsas av havsvikar. Bromarvs kyrkby formades i slutet av 1800-talet som huvudstadsregionens svenska språkiga befolknings sommarvillaområde. Den utgör en unik och välbevarad helhet med sina villor och gamla pensionatsbyggnader. Byns villor har byggts glest längs byvägen, delvis på sluttningarna och delvis vid foten av dem. Tenala kyrkby i landskapsområdes nordöstra kant har bevarats som en småskalig och tät kyrkby på landsbygdsområdet och kantas av åkrar och Andra Salpausselkä.

Bedömning

Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap utgör ett representativt exempel på odlingslandskap som är typiskt för inre skärgården och Andra Salpausselkäs omgivning, och vars utveckling inte endast har påverkats av det gynnsamma klimatet och jordmånen, men också av områdets läge i vatten- och landtrafiksledernas korsning. Områdets viktigaste landskapsmässiga värdefaktorer är den långa bosättningshistorian, herrgårdsmiljöerna, den historiska villakulturen, kyrkbyarna samt de artrika naturobjekten.

Objekt i fornlämningsregistret: 76 objekt

Byggda kulturmiljöer av riksintresse RKY: Bromarvs kyrkby sommarbosättning; Riiлаhti herrgård; Prästkulla herrgård; Lindö herrgårdslandskap; Tenala kyrka och prästgård; Stora Strandvägen

Värdefulla vårdbiotoper: Flatholmens bete

LTA Naturtypsbeslut: Degerbackas hassellund; Bonäs klubbalskog; Hällsängsbuktens hassellund; Näseuddens södra hassellund; Bonäsholmens ädellövskog

YSA Skyddsområden på privat mark: Framnäs 1a naturskyddsområde; Riiлаhti herrgårds park (naturskyddsområde); Näsbergen (naturskyddsområde); Tapelåsens naturskyddsområde; Kyrkparken (naturskyddsområde); Flatholmens naturskyddsområde; Lindövikens naturskyddsområde; Gennarbyvikens naturskyddsområde; Heimlax naturskyddsområde

HSO Programmet för skydd av åsar: Sattala Malm

LHO Programmet för skydd av lundar: Flatholmen

LVO Skyddsprogrammet för fågelrika insjöar och havsvikar: inre Gennarbyviken; Heimlax

KAO Värdefulla bergsområden: Vallsbergen-Kivitokbergen; Näsebergen Framnäs; Näseberget Bromarv; Kusberget

TUU Värdefulla vind- och strandavlagringar: Tapelsåsen

MOR Värdefulla moränformationer: Skeppars; Kalby

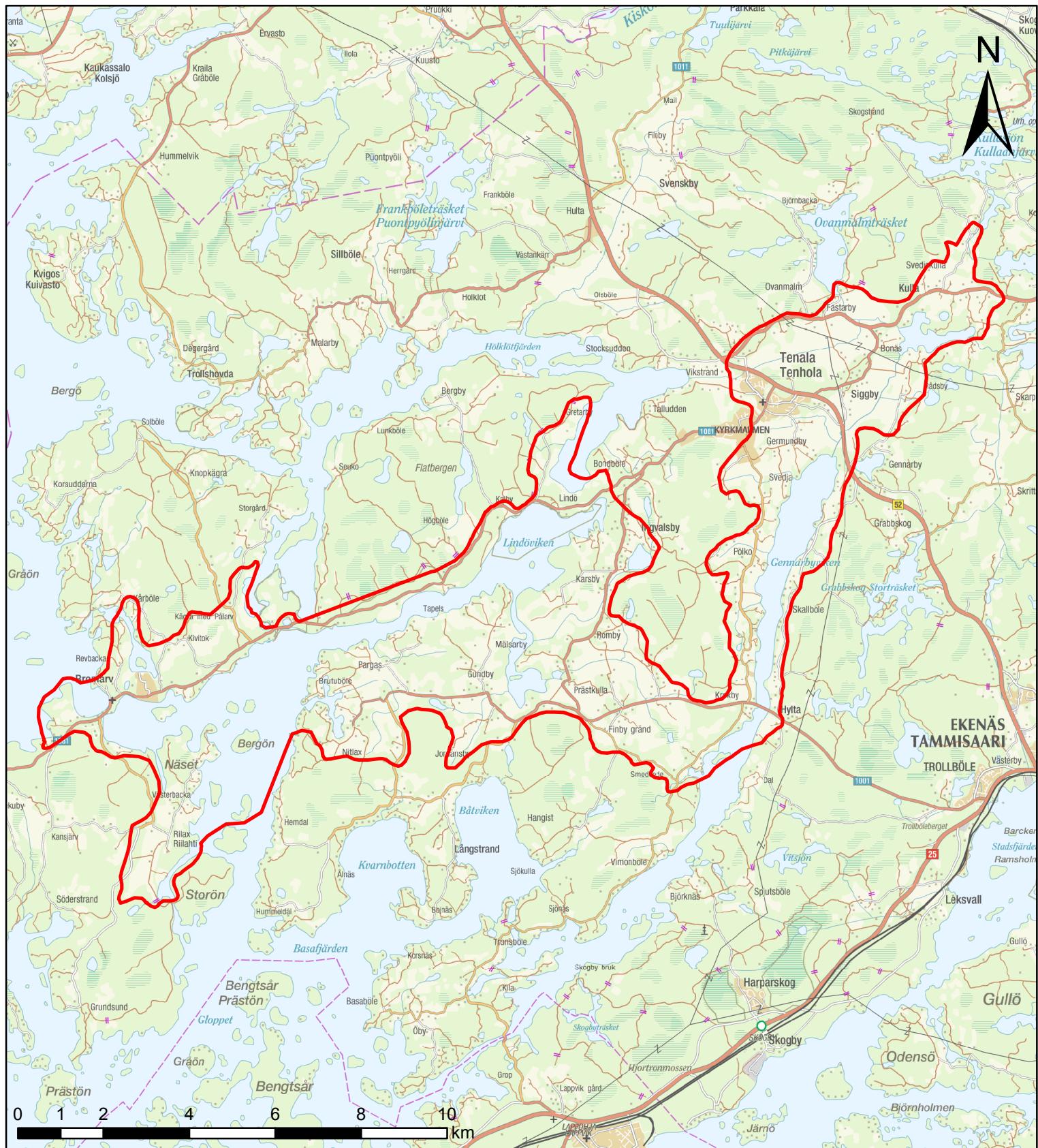
Områden i FI Natura 2000-nätverket: Tapelsåsen–Lindöviken–Heimlax

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap

Kommun: Raseborg

Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015

Kuva: Matleena Muhonen

2. Skärlandetin saaristokulttuurimaisema

Skärlandetin saaristokulttuurimaisemassa yhdistyvät maankohoamisen synnyttämät ranta- ja vesiluontotyypit sekä pitkääikaisen maatalouden ja saaristoelinkeinojen tuottamat kulttuurihiirteet. Alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Skärlandet, 1995). Maisema-alueutta on laajennettu inventoinnin perusteella siten, että rajaus vastaa aiempaa paremmin vuonna 2007 perustetun luonnonsuojelulain mukaisen maisema-alueen rajausta.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Raasepori
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Suomenlahden rannikkoseutu
Pinta-ala	923 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 68 ha maatalousalueita: 129 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 500 ha rakennettuja alueita: 35 ha vesialueita: 191 ha

Luonnonpiirteet

Skärlandetin saaristokulttuurimaisema sijaitsee Raaseporin saariston suurimpiin saariin kuuluvalla Skärlandetilla. Alueen kallioperä on Etelä-Suomen graniittialueelle luonteenomaisesti rikkonaista ja pienipiirteistä. Graniitin lomassa on paikoin pienialaisia kalkkipitoisia suonia, joiden kohdalla kasvillisuus on rehevää. Skärlandetin peruskallioita peittää ohut maaperäkerros, joka on pääosin epätasaista pohjamoreenia. Alueella on runsaasti kalliolajastumia.

Skärlandetin maisemassa näkyy runsaasti maankohoamisen jälkiä. Maa kohoaa alueella noin 3,6 millimetriä vuodessa, ja rantavyöhykettä hallitsevat Suomen rannikkovyöhykkeen edustavimpien fladojen ja niistä umpeen kuroutuvien kluuvijärvien eri kehitysvaiheet. Fladat ovat tärkeitä vesilintujen ja kahlaajien pesimäpaikkoja sekä kalojen kutualueita. Alueen vesistörakenne on kaikciaan monipuolinen ulottuen merivedestä murtovesialaisiin sekä makean veden altaisiin. Maisema-alueen valuma-alueet ovat pieniä, ja alueen virtavedet ovat korkeintaan pieniä ojia ja kanavia. Meriveden korkeus vaihtelee alueella keskimäärin 110 senttimetriä vuodessa.

Maankohoamisrannikon luontotyypit muodostavat edustavia kehityssarjoja, jotka koostuvat vesikasvillisuuden, kosteiden ja tuoreiden niittyjen sekä kuivien niittyjen vyöhykkeistä. Saaren karuilla moreeniselänteillä kasvillisuus on niukkaa ja metsät mäntyvoittoisia. Selänteiden alarinteillä on runsasta lehtimetsävyöhykkeen eläin- ja kasvilajistoa.

Kulttuuriyrteet

Skärlandet on Raaseporin saariston vanhana kulttuurikeskuksena arvokas osa Tammisaaren rannikon vesi-reittiä. Alueen asutushistoria ulottuu varhaiselle keskiajalle, mutta alueelta tunnetaan myös esihistoriallisen ajan muinaisjäännöksiä. Saarta on viljelty ja laidunnettu useiden vuosisatojen ajan, ja karjatalous on synnyttänyt alueelle runsaita ja monipuolisia perinnebiotooppeja. Skärlandetissa on useita rantaniittyjä ja -ketoja, metsänreunoja ja kallionliepeiden ketomaisia niittylaikuja sekä hakamaita. Edustavia hakamaita on esimerkiksi Östergårdin itäpuolen kallioisella metsäläikulla ja Backafladanin perukassa. Backan, Nabbenin ja Lillön perinnebiotoopit on määritelty valtakunnallisesti arvokkaiksi.

Skärlandetia halkoo peltovyöhyke, joka muodostaa reunametsineen, metsäsaarekkeineen ja asutuksineen saaren tärkeimmän kulttuurimaisemakokonaisuuden. Peltokeskittymän reunalla sijaitsee myös Skärlandetin varsinaisen kyläkeskus, Skåldö. Yhtenäiset peltoalat ulottuvat fladojen ja kluuvien savi- ja hietapohjaisille rantaniityille, jotka ovat maankohoamisen ja ojituksen seurausena muuttuneet viljelyskelpoiseksi maaksi. Viljelykelpoisen alan vähäisyden vuoksi eläimet ovat perinteisesti laiduntaneet metsissä ja merenrantaniityillä.

Skärlandetin asutus on sisäsaaristolle tyypillisesti harvahkoa. Se muodostuu pääasiassa pelto- ja metsäläikujen erottamista yksittäistaloista. Asutus on sijoittunut kallioisten metsäsaarekkeiden juureen, hedelmällisen maan välittömään tuntumaan. Skåldön kyläkeskus on muutaman talon ja koulun väljähkö ryhmä, jonka rakennuskanta on suurilta osin vanhaa ja arvokasta. Kylän kulttuurihistoriallinen arvo perustuu sen yleisilmeeseen, mutta alueella on myös merkittäviä yksittäisiä kohteita, kuten Västergårdin, Östergårdin ja Backan rakennusryhmät.

Vaikka Skärlandetin maisema on ennen kaikkea karjatalouden muokkaamaa, on alueen toimeentulo perustunut 1900-luvulle asti myös kalastukseen ja talonpoikaismerenkulkuun. Nykyisin alueella on runsaasti loma-asutusta, joka sijoittuu ranta-alueille perinteisen elinkeinomaiseman ulkopuolelle. Skärlandetin ja mantereeseen yhteydessä olevan Degerön saaren välillä liikennöi lossi.

Maisemakuva

Skärlandetin maisema-alue on edustava esimerkki pitkään viljellystä ja laidunnetusta Suomenlahden rannikon kulttuurimaisemasta. Perinteiset elinkeinot ovat näkyvästi esillä alueen maisemakuvassa. Skärlandetin peltoalat ovat pysyneet avoimina ja hyvin hoidettuina. Karja laiduntaa metsäalueiden ja rantojen haka- ja niittymailla, joille on muodostunut lukuisia arvokkaita perinnebiotooppeja. Alueen rakennuskanta on säilyttänyt monin paikoin alkuperäisen asunsa. Saaren tiestö on sijoittunut maisemalliseen saumakohtaan peltoalojen ja metsälänteiden väliin. Teiden varsilta aukeaa vaihtelevia näkymiä alueen monimuotoiseen maatalousmaisemaan.

Maisema-alue on jaettavissa karkeasti kahteen osaan, joista pohjoisempaa luonnehtivat tasaiset ja yhtenäiset peltoalueet sekä maisemakuvaan pirstovat jyrkkärajaiset, kallioiset metsä- ja pensaikkosaarekkeet. Alueen eteläosissa vuorottelevat ruovikkoiset fladat, lahdet ja salmet sekä loivat kalliomäet, tasaiset niitty- ja luhtamaat sekä sirpaleiset peltolaikut. Varsinaisia rantapeltoja ei Skärlandetissa ole, mutta mataliin lahdenpohjoihin on syntynyt laajoja niittyalueita. Veden ja maan vuorottelu luo alueelle viehättävän ja monivivahtisen maisemakuvan, jota taustoitavat pienien saarien kirjomat merinäköalat, pellot ja laidunmaat sekä kallioinen korkokuva.

Arviointi

Skärlandetin saaristokulttuurimaisemassa yhdistyvät maankohoamisen muokkaamat monipuoliset ekosysteemit sekä pitkääikaisen viljelyn, laidunnuksen ja saaristoelinkeinojen muodostamat kulttuuriiritteet. Alueella on edustavia perinteisten elinkeinojen synnyttämiä maisemakokonaisuuksia ja biotooppeja. Skärlandetin rakennettu kulttuuriympäristö on vanhaa, edustavaa ja tasapainoista. Alueen kulttuurimaiseman arvoja ylläpidetään aktiivisen maisemanhoidon avulla. Saarelle on perustettu luonnonsuojelulain mukainen maisema-alue (maisemanhoitoalue) vuonna 2007.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 7 kohdetta

Luonnonsuojelulain mukaiset maisema-alueet (maisemanhoitoalueet): Skärlandet

Arvokkaat perinnebiotoopit: Backan laitumet; Nabbenin laitumet; Lillön laitumet; Österfladanin rantaniitty; Åkernäsin rantaniitty

YSA Yksityismaiden suoalueet: Lillön metsäalue (luonnonsuojelualue); Klippuddin luonnonsuojelualue; Nabbens betesmarker; Gloholmens naturskyddsområde; Långö naturskyddsområde; Eskilshamnin luonnonsuojelualue; Storstens betesmarker; Vadudden; Björkholmens naturskyddsområde; Baggön luonnonsuojelualue; Västerängs naturskyddsområde; Kopparön luonnonsuojelualue

RSO Rantojensuojeluohjelma: Pohjanpitäjänlahden rannikko

Ramsar-alueet: Hangon ja Tammisaaren lintuvedet

FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuoalueet

Tiedot haettu 26.5.2015

Skärländetin saaristokulttuurimaisema

Kunta: Raasepori

Maakunta: Uusimaa

  Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Matleena Muhonen

2. Skärländets skärgårdskulturlandskap

I Skärländets skärgårdskulturlandskap förenas strand- och vatten naturtyper som uppkommit i samband med landhöjningen med kulturdrag som uppstått i samband med ett långvarigt jordbruk och skärgårdsnäringar. Området är ett nationellt värdefullt landskapsområde (Skärländet, 1995). På basis av inventeringen har landskapsområdet utvidgats så att avgränsningen bättre följer gränserna för landskapsvårdsområdet som grundades år 2007 i enlighet med naturvårdslagen.

Landskap	Nyland
Kommun	Raseborg
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Finska vikens kustregion
Area	923 ha, varav öppna våtmarker: 68 ha jordbruksmarker: 129 ha skog och halvnaturliga marker: 500 ha anlagda ytor: 35 ha vatten: 191 ha

Naturens särdrag

Skärlandets skärgårdskulturlandskap ligger på Skärlandet, som är en av Raseborgs skärgårdens största öar. Områdets berggrund är oenhetlig och småskalig, vilket är typiskt för södra Finlands granitområde. Förutom granit förekommer ställvis små kalkhaltiga ådror där vegetationen är frodig. Skärlandets urberg täcks av ett tunt jordmånslager som främst är ojämn bottenmorän. På området finns gott om klippblottningar.

I Skärlandets landskap kan man se gott om tecken på landhöjningen. Landhöjningen på området är ca 3,6 millimeter per år, och strandzonen domineras av olika utvecklingsstadier hos de mest representativa fladorna och avsnörda glosjöarna i Finlands kustzon. Fladorna är viktiga häckningsplatser för sjöfåglar och vadare samt lekplatser för fiskar. Områdets vattendrag är mångsidiga och sträcker sig från havsvatten till brackvattens- och sötvattensbassänger. Landskapsområdets avrinningsområden är små, och områdets rinnande vattendrag är på sin höjd små diken och kanaler. Havsvattnets höjd varierar i medeltal 110 centimeter per år.

Landhöjningskustens naturtyper utgör representativa utvecklingsserier som består av zoner för vattenväxtlighet, fuktiga och friska ängar samt torra ängar. På öns karga moränryggar är växtligheten knapp och skogarna är talldominerade. På ryggarnas nedre sluttningar finns det gott om lövskogszonens djur- och växterarter.

Kulturella särdrag

Skärlandet är Raseborgs skärgårdens gamla kulturcentrum och därmed en värdefull del av Ekenäskustens vattenled. Områdets bosättningshistoria sträcker sig till den tidiga medeltiden, men man har även funnit fornlämningar från den förhistoriska tiden på området. Odling och bete har idkats under flera århundraden, och boskapsskötseln har gett upphov till ymniga och mångsidiga vårdbiotoper på området. På Skärlandet finns flera strandängar och torräningar, hagar samt små ängar med torrängskaraktär vid skogsbyrnen och i närheten av klipporna. Representativa hagar finns till exempel i den klippiga skogsfläcken öster om Östergård och invid Backafladans bortre kant. Backas, Nabbens och Lillös vårdbiotoper har bedömts vara nationellt värdefulla.

Skärlandet korsas av en åkerzon som med sina randskogar, sina skogsöar och sin bosättning utgör öns viktigaste kulturlandskapshelhet. På åkrarnas kant ligger även Skärlandets egentliga bycentrum Skåldö. De enhetliga åkermarkerna sträcker sig till fladornas och glosjöarnas ler- och mobottnade strandängar som i och med landhöjningen och utdikning blivit odlingsbar mark. På grund av den knappa mängden odlingsbar jord har djuren traditionellt betat i skogarna och på strandängarna.

Skärlandets bosättning är ganska gles, vilket är typiskt för inre skärgården. Den består mest av enskilda hus som skiljs åt av åker- eller skogsfläckar. Bosättningen ligger vid foten av klippiga skogsöar, i den bördiga jordens omedelbara närhet. Skåldös bycentrum är en los grupp som består av några hus och en skola, och byggnadsbeståndet är i huvudsak gammalt och värdefullt. Byns kulturhistoriska värde grundar sig på dess allmänna karaktär, men det finns även enskilda betydelsefulla objekt på området, till exempel Västergårds, Östergårds och Backas byggnadsgrupper.

Trots att Skärlandets landskap formats mest av boskapsskötsel grundade sig områdets utkomst även på fiske och allmogesjöfart ända fram till 1900-talet. Nu förtiden finns det gott om fritidsbostäder på området, som ligger på strandområdena utanför det traditionella näringssländskapet. En färja trafikerar mellan Skärlandet och Degerö, som har en förbindelse till fastlandet.

Landskapsbild

Skärlandets landskapsområde är ett representativt exempel på kulturlandskap vid Finska vikens kust som odlats och betats länge. De traditionella näringarna är synliga i områdets landskapsbild. Skärlandets åkermarker har bevarats öppna och välvårdade. Boskapen betar på hagarna och ängarna i skogar och på stränder, vilket lett till uppkomsten av åtskilliga värdefulla vårdbiotoper. På flera ställen har områdets byggnadsbestånd bevarat sitt ursprungliga utseende. Öns vägnät ligger förenande mellan åkermarkerna och skogsryggarna. Längs vägarna öppnar sig varierande vyer över områdets mångsidiga jordbrukslandskap.

Landskapsområdet kan grovt delas in i två delar, varav den norra karakteriseras av jämna och enhetliga åkerområden och skarpskurna klippiga skogs- och buskageöar som delar upp landskapsbilden. I områdets södra delar alternerar vassbevuxna flador, vikar och sund med flacka bergsslutningar, jämna ängar och madkärr

samt splittrade åkerytor. På Skärlandet finns inga egentliga strandåkrar, men vidsträckta ängar har uppkommit i de grunda vikbottnen. Alterneringen mellan vatten och land ger området en attraktiv och nyansrik landskapsbild med en bakgrund av havsvyer med små öar, åkrar, betesmarker och den klippiga reliefen.

Bedömning

I Skärlandets skärgårdskulturlandskap förenas mångsidiga ekosystem som påverkats av landhöjningen samt kulturdrag som uppkommit i och med långvarig odling, bete och skärgårdsnäringar. På området finns representativa landskapsheter och biotoper som uppkommit som följd av de traditionella näringarna. Skärlandets byggda kulturmiljö är gammal, representativ och balanserad. Kulturlandskapets värden upprätthålls genom aktiv landskapsskötsel. På området grundades 2007 ett landskapsvårdsområde i enlighet med naturvårdslagen.

Objekt i fornlämningsregistret: 7 objekt

Landskapsvårdsområden: Skärlandet

Värdefulla vårdbiotoper: Backas betesmarker; Nabbens betesmarker; Lillös betesmarker; Österfladans strandäng; Åkernäs strandäng

YSA Skyddsområden på privat mark: Lillös skogsområde (naturskyddsområde); Klippudds naturskyddsområde; Nabbens betesmarker; Gloholmens naturskyddsområde; Långö naturskyddsområde; Eskilshamns naturskyddsområde; Storstens betesmarker; Vadudden; Björkholmens naturskyddsområde; Baggös naturskyddsområde; Västerängs naturskyddsområde; Kopparös naturskyddsområde

RSO Programmet för skydd av stränder: Pojovikens kust

Ramsar-områden: Hangö och Ekenäs våtmarker

Områden i Fl Natura 2000-nätverket: De skyddsvärda marina områdena i Ekenäs och Hangö skärgård och Pojoviken

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Skärländets skärgårdskulturlandskap

Kommun: Raseborg

Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015

Kuva: Tapi Heikkilä

3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat muodostavat monipuolisen maisemakokonaisuuden, jossa sijaitsee useita merkittäviä rakennusperintökohteita. Alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Fiskars–Antskog, 1995), jonka rajaus säilyy lähes ennallaan.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Raasepori
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Suomenlahden rannikkoseutu, Kiskon–Vihdin järviselkä
Pinta-ala	7 777 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 324 ha maatalousalueita: 1 858 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 2 971 ha rakennettuja alueita: 393 ha vesialueita: 2 231 ha

Luonnonpiirteet

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat ovat muodostuneet suurilta osin Kiskon–Vihdin järvi-seudun kallioiseen ja paikoin karuunkin maastoon, jonka keskellä on pieniä vesistöjä ja koskirikkaita jokia. Maisema-alueen rikkonaisessa kallioperässä vaihtelevat useat kivilajit. Suomenlahden rannikkoseudun maisemaseutuun kuuluva Pohjanpitäjänlahden ympäristö on kallioperältään pääasiassa mikrokliinigraniittiä, mutta lahden pohjoispuolella vuorottelevat vulkaaniset kivet ja gneissit. Alueen länsiosissa kallioperässä on myös amfiboliittia ja kalkkikiveä.

Ensimmäisen ja Toisen Salpausselän reunamuodostumien välissä sijaitsevan maisema-alueen maaperä on pääasiassa pohjamoreenia, jonka keskellä on laajoja kalliopaljastumia. Kallioisten alueiden väliin jäävät alavat kohdat ja lahtien ranta-alat ovat täyttyneet veteen kerrostuneista hienojakoisista maalajeista, kuten hiesusta, hiekasta ja hiedasta. Maisema-alue rajoittuu sekä länessä että idässä metsäisiin kalliolanköihin. Niihin keskelle on muodostunut Pohjanpitäjänlahteen virtaava vesireitti, jonka varrella on useita erikokoisia järviä ja niitä yhdistäviä jokia. Alueen suurin järvi on Fiskarsin itäpuolella aukeava laajaselkäinen Degersjön.

Maisema-alueutta halkovat joet kulkevat kallioperän murroslinjoissa, paikoin hienojakoisten maalajien ympäriinä. Jokien tuntumaan on syntynyt jo varhain teollisuutta, mutta jokilaaksoissa on edelleen myös vaikuttavia, jyrkkäpiirteisiä luonnonmaisemia. Pohjanpitäjänlahti muistuttaa matalaa vuonoa, joka ulottuu rehevärentaisena syvälle sisämaahan. Lahden pohjoispäässä veden suolapitoisuus laskee lähes nollaan prosenttiin, joten pääosa lahden kasvistosta on makeanveden kasveja. Linnustollisesti arvokkaan Pohjanpitäjänlahden ympäristö on varsin intensiivisesti viljeltyä. Viljelyalueita ja rantoja erottaa useassa kohdassa kallioinen metsävyöhyke.

Alueen kasvillisuus on erittäin monipuolista. Metsäluonto vaihtelee karuista kankaista reheviin lehtoihin, joista komeimmat sijaitsevat Borgbyträsketin laaksossa. Alueella on myös runsaasti reheviä luhtia, jotka voivat olla avoimia tai kasvaa tervaleppää. Puistokulttuurin ja pitkääkaisen viljelyn leimaamalle maisema-alueelle on tunnusomaista myös runsas kulttuurikasvillisuus. Etenkin Fiskarsin ruukin alueella on komeita lehtipuukuja ja puistoalueita.

Kulttuurierteet

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemien historia on pitkä ja rikas. Pohjanpitäjälahden rantoja on asuttu jo esihistoriallisella ajalla ja alueelta tunnetaan lukuisia muinaisjäännöksiä. Esimerkiksi Persbölessä Pohjan kirkonkylän länsipuolella on säilynyt useita pronssikautisia hautaröykiöitä. Alueen esihistorialliset muinaisjäännökset ajoittuvat kaikille esihistorian kausille.

Pohjanpitäjälähti sekä siihen laskevat joet ovat muodostaneet maisema-alueen asutus- ja teollisuushistorian perustan. Fiskarsinjoen koskien varrella on ollut raudan ja kuparin jalostuslaitoksia 1600-luvun puolivälistä alkaen, ja aluetta pidetään yhtenä Suomen metalliteollisuuden synnyinsijoista. Alueen ruukit perustettiin otollisille koskipaikoille hyvien vesiyhteyksien päähän, ja niissä jalostettiin Ruotsista tuotua malmia ja rakauteita. Koskivoiman ohella ruukkien sijoittelu ojjasivat metsävarat, joita tarvittiin rautauunien lämmittämiseen. Fiskarsin vuonna 1649 perustettu yläruukki Degersjön lounaispohjukassa kuului Suomen ruukkihistorian tärkeimpiin muistomerkeihin. Maisema-alueen pohjoisosassa sijaitsevassa Antskogissa on puolestaan ollut 1640-luvulla perustettu kupari- ja rautaruukki sekä 1800-luvun alusta 1950-luvulle toiminut verkatehdas.

Ruukkiyhdykskuntien lisäksi alueen historiallisuutta korostaa pitkääkainen maatalous. Degersjön rannoilla sijaitsee useita vanhoja säteritiloja edustavine pihapiireineen. Hyvin hoidettua kulttuurimaisemaa täydentäävät maastonmuotoja seurailevat pikkutiet, lehtipuukujat, kivi-, puu- ja pensasaidat sekä peltoaukeiden keskellä maamerkeinä seisovat yksittäiset puut. Alueella on myös sotienjälkeisen pika-asutustoiminnan synnyttämää rakennuskantaa. Elinvoimaisen maatalouden ansiosta maisema-alueella on säilynyt useita perinnebiotooppeja, kuten maisemallisesti näyttävät Näsbyn niityt Pohjanpitäjälahden pohjukan luoteisrannalla sekä Fiskarsin ruukin alueeseen kuuluvat Dalenin rantaniitty ja hakamaa.

Pohjanpitäjänlahden pohjukka on ollut tärkeä liikenteen solmukohta. Alueen läpi kulkevan Suuren Rantatienvälin (Kuninkaantien) varressa Pohjankurussa on ollut jo varhain lastauspaikka, jota seudun kartanot ja ruukit ovat käyttäneet. Fiskarsista Pohjankuruun rakennettiin vuosina 1889–1891 kapearaiteinen teollisuusrata, jonka linja muodostaa nykyisin osan alueen nykyisen tiestön pohjasta. Karjaa–Turku-rautatienvälin rakentaminen 1890-luvun lopulla lisäsi sataman merkitystä, ja Pohjankurun aseman avaamisen myötä satama kasvoi yhdeksi

Uudenmaan suurimmista. Alueen vanhoista maantielinjoista merkittävimmät ovat Suuri Rantatie sekä vanha Hangon–Sammartin–Hämeenlinnan maantie, jonka varrella on useita arvokkaita kulttuurikohteita. Näitä ovat muun muassa alueen suurtilat ja kartanot sekä 1600-luvulla perustettu Suomen ensimmäinen paperimylly, Tomasböle, jonka rakennuskanta on tuhoutunut.

Maisema-alueella on neljä valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi valittua kohtetta. Näistä Suuri Rantatie on halkonut aluetta itä-länsisuunnassa 1300-luvulta alkaen kulkien muun muassa Pohjan kirkonkylän ja Pohjankurun kautta. Tie on pääosin yhä käytössä. Fiskarsin ja Antskogin ruukkialueet ovat osa Pohjan ruukkiympäristöjen kokonaisuutta, johon kuuluu myös Billnäsin ruukki lähellä Karjaata. Fiskars muodostaa edelleenkin elinvoimaisen yhteisön, jossa teollisuus- ja käsityöläistoiminnan rinnalle on kehittynyt monipuolisia matkailupalveluita. Alueen muut valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ovat 1400-luvulla rakennettu Pohjan harmaakivikirkko ympäristöineen sekä Pohjankurun rautatieasema ja satama.

Maisemakuva

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat muodostavat monipuolisen maisemakokonaisuuden, jossa sijaitsee useita merkittäviä rakennusperintökohteita. Alue on erityisen tunnettu vanhoista ruukeistaan, jotka ovat säilyneet ehyinä ja edustavina kokonaisuksina. Etenkin Fiskars muodostaa erittäin idyllisen ja monipuolisen miljöön edustavine ruukinraitteineen, vanhoine teollisuuslaitoksineen, punamullattuine työväentaloineen, laajoine puistoineen sekä elinvoimaisine taiteilija- ja käsityöläisyhteisöineen.

Alueen maatalouden ydinalueita ovat Pohjanpitäjänlahden ja Degersjön rannat. Degersjön ympäryspelot muodostavat topografialtaan vaihtelevia aloja, joiden yli aukeaa kauniita näkymiä järvelle ja vanhoihin rantametsiin. Maisemaan sopimattomalta rantarakentamiselta säästynyt järvi rantaaluitseen on kauttaaltaan vaukkuttava kokonaisuus. Pohjanpitäjänlahden ympäristöllä on useita laajoja peltoaloja, joiden maisemassa merenlahti erottuu paikoitellen. Valtaosa alueen pelloista rajautuu kuitenkin rantametsiköihin. Pohjanpitäjänlahden rannoilla on jonkin verran uutta loma-asutusta sekä golfkenttä. Lisäksi Pohjan ja Pohjankurun alueilla on runsasti eri-ikäistä taajama-asutusta sekä teollisuusalueita.

Maisema-alueen luonnonolot vaihtelevat jylhistä ja karuistakin kallioylängöistä ranta-alueiden laajoihin luhitiin. Pohjanpitäjänlahden vesikasvilajisto on monipuolista. Se vaihettuu pohjoisosan makeanveden lajeista alhaista veden suolaisuutta sietäviin ja eteläosan tyypillisiin murtovesi- ja merilajeihin. Fiskarsin ja Antskogin ruukkiympäristöissä on runsasti kulttuurikavillisuutta. Alueen maaseutumaisemaa elävöittävät vanhat lehtipuujat sekä yksittäiset maisemapuut.

Arvointi

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemien maisema-alueella on monipuolisesti useiden aikakausien kulttuurikerrostumia. Alue on Suomen teollisuushistorian ydinalueita ja siellä sijaitsevat esimerkiksi Fiskarsin ja Antskogin rakennusperinnöltään arvokkaat ruukkiyhdykskunnat. Ruukkiyhdykskunnat kuvastavat yhdessä Pohjankurun sataman kanssa vesistöreittien roolia varhaisen teollisuuden kehittymisessä. Pohjanpitäjänlahti on vanha merenkulkureitti, jonka pohjukka on ollut merkittävä liikenteen solmukohta. Alueen maatalousmaisema on pitkäikäistä ja maisemallisesti edustavaa. Pohjan ruukit on valittu yhdeksi Suomen 27 kansallismaisemasta.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 51 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Pohjan ruukkiympäristöt; Pohjankurun rautatieasema ja satama; Pohjan kirkonmäki ympäristöineen, Suuri Rantatie

Arvokkaat perinnebiotoopit: Näsbyn niityt; Mörbyn laitumet; Dalen; Torbyåkernin lamaslaidun; Sällvikin laitumet

LTA Luontotyppipäätökset: Sahanmäen jalopuumetsä; Anskun Ruukin pähkinäpensaslehto; Hasselbackan pähkinäpensaslehto; Notvikenin vuorijalavametsä; Torbyn pähkinäpensaslehto; Torbyn katajaketo; Ön lehmusmetsikkö; Linduddenin lehmuslehto; Offebergetin pähkinäpensaslehto; Tomasbölebäckenin pähkinäpensaslehto; Tomasbölevikenin tervaleppäkorpi; Hemträsketin tervaleppäkorpi; Dragontorpin pähkinäpensaslehto; Björkkullan pähkinäpensaslehto; Trädbollstadin pähkinäpensaslehto

YSA Yksityismaiden suojelualueet: Sällvikin luonnonsuojelualue; Skurudalsbergetin luonnonsuojelualue; Långbrobergenin luonnonsuojelualue; Risslan luonnonsuojelualue; Strandområde i Tegelbrukslagen; Sunnanvikbäckens naturs-

kyddsområde; Pohjanpitäjänlahden luonnon suojelealue; Sunnviksbäckens naturskyddsområde; Ekerögårds naturskyddsområde; Ingmansudden

ERA. Erityisesti suojelevien lajien esiintymispaikkojen rauhoituspäätökset: Tomasbölebäckenin hiuskoukkusamal; Fiskarsin vuorikaskas

LHO Lehtojensuojeluohjelma: Skurubergenin–Långbrobergenin lehdot; Linduddenin lehmuslehto

LVO Lintuvesiensuojeluohjelma: Pojovikenin perä

RSO Rantojensuojeluohjelma: Pohjanpitäjänlahden rannikko

Ramsar-alueet: Hangon ja Tammisaaren lintuvedet

KAO Arvokkaat kallioalueet: Skuruberget; Långbrobergen; Kasberget–Tomtberget; Offeberget; Skuruberget

MOR Arvokkaat moreenimuodostumat: Fiskarsin drumliini; Bockboda

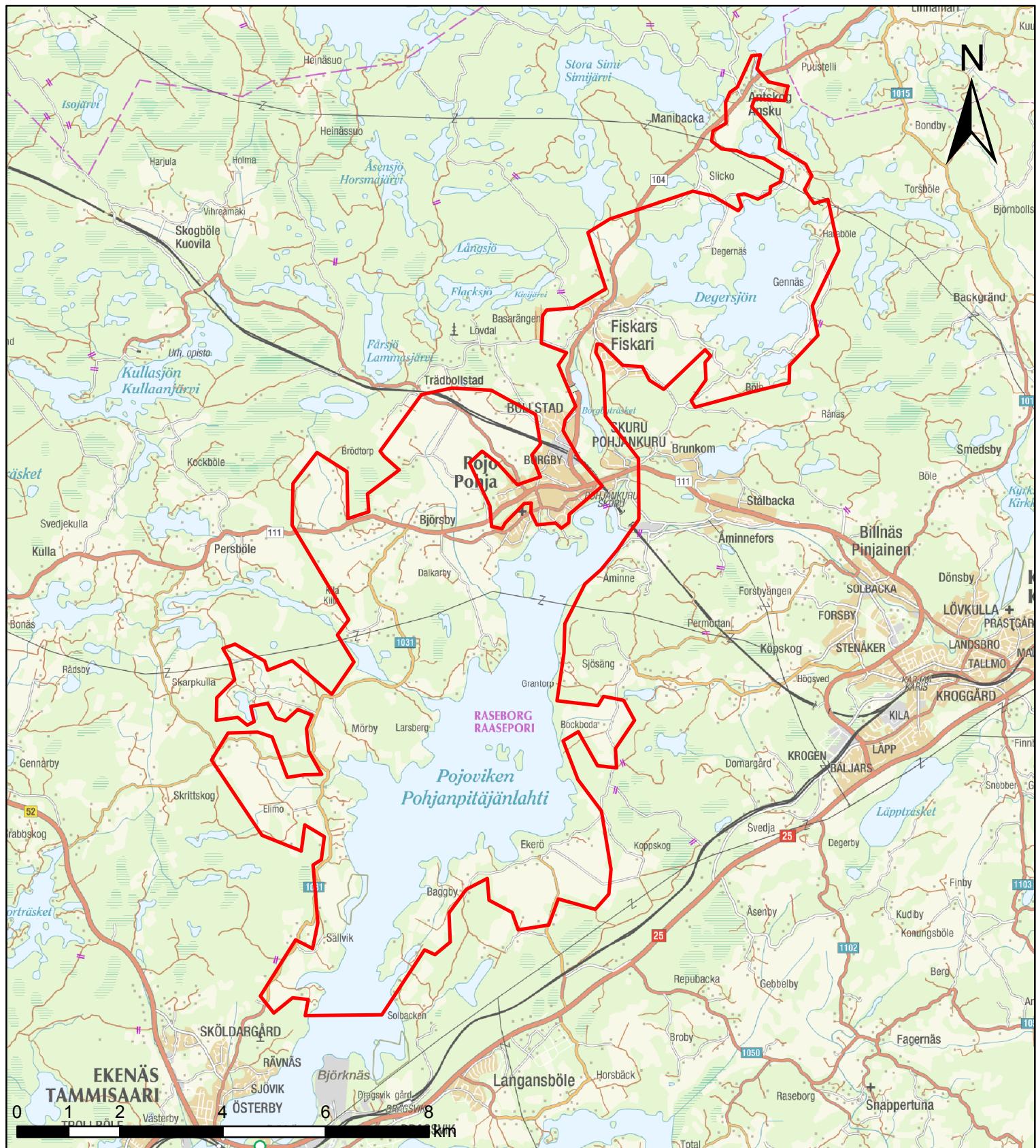
FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojealue; Tomasbölebäcken

Tiedot haettu 26.5.2015

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat

Kunta: Raasepori

Maakunta: Uusimaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Tapio Heikkilä

3. Fiskars och Pojovikens kulturlandskap

Fiskars och Pojovikens kulturlandskap utgör en mångsidig landskapshelhet med flera betydande byggnadsarvsobjekt. Området är ett nationellt värdefullt landskapsområde (Fiskars–Antskog, 1995) vars gränser förblir nästintill oförändrade.

Landskap	Nyland
Kommun	Raseborg
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Finska vikens kustregion, Kisko-Vichtis insjöregion
Area	7 777 ha, varav öppna våtmarker: 324 ha jordbruksmarker: 1 858 ha skog och halvnaturliga marker: 2 971 ha anlagda ytor: 393 ha vatten: 2 231 ha

Naturens särdrag

Fiskars och Pojovikens kulturlandskap har till stora delar bildats i Kisko–Vichtis insjöregionens klippiga och ställvis även karga terräng med små vattendrag samt åar med flera forsar. I landskapsområdets oenhetliga berggrund finns flera olika bergarter. Berggrunden i Pojovikens omgivning, som hör till landskapsregionen Finska vikens kustregion, är huvudsakligen mikroklingranit, men norr om viken växlar vulkaniska bergarter och gnejser. I berggrunden i områdets västra delar finns även amfibolit och kalksten.

Jordmånen på landskapsområdet, som ligger mellan Första och Andra Salpausselkäs randbildningar, är i huvudsak bottenmorän, med stora klippblottningar i mitten. De låga ställena mellan de klippiga områdena samt vikarnas stränder har fyllts av fina jordarter så som finmjäla, sand och finmo som sedimenterats i vattnet. I både väst och öst begränsas landskapsområdet av skogsbeklädda klippiga högslätter. I mitten av dem har det formats en vattenled som mynnar ut i Pojoviken. Längs med den finns det flera insjöar i olika storlek samt åar och älvar som förenar dem. Den största insjön på området är Degersjön öster om Fiskars.

Åarna som klyver landskapsområdet flyter genom bristningar i berggrunden, ställvis omringade av fina jordarter. Runt åarna uppstod industri redan tidigt, men det finns fortfarande imponerande skarpskurna naturlandskap i ådalen. Pojoviken påminner om en låg, frodig fjord som sträcker sig djupt in i inlandet. I vikens norra ända sjunker vattnets salthalt nästan till noll procent, så största delen av vikens flora är sötvattenväxter. Pojovikens miljö med sitt värdefulla fågelbestånd odlas rätt intensivt. På flera ställen skiljs odlingsmarkerna och stränderna åt av en klippig skogszon.

Områdets växtlighet är mycket mångsidig. Skognaturen varierar från karga moar till frodiga lundar, varav de präktigaste ligger i Borgbyträskets dal. På området finns även frodiga madkärr som kan vara öppna eller där det kan växa klibbal. Typiskt för landskapsområdet, som karakteriseras av parkkultur och långvarig odling, är även en riktig kulturväxtlighet. I synnerhet på området kring Fiskars bruk finns ståtliga lövträdsalléer och parkområden.

Kulturella särdrag

Fiskars och Pojovikens kulturlandskap har en lång och rik historia. Pojovikens stränder har bebotts sedan förhistoriska tiden och man har hittat flera fornlämningar på området. Till exempel i Persböle väster om Pojo kyrkby har flera gravrösen från bronsåldern bevarats. Områdets förhistoriska fornlämningar har daterats till alla förhistoriska perioder.

Pojoviken och åarna som mynnar ut i den har skapat grunden för landskapsområdets bosättnings- och industrihistoria. Längs forsarna i Fiskars å har det funnits förädlingsverk för järn och koppar från och med mitten av 1600-talet, och området anses vara en av den finländska metallindustrins födelsebygder. Områdets bruk grundades på gynnsamma forsplatser vid goda vattenförbindelser, och i dem förädlades malm och råjärn från Sverige. Förutom av vattenkraften styrdes valet av plats för bruken av skogstillgångarna som behövdes för att värma järnugnarna. Bruket som grundades i Fiskars vid Degersjöns sydvästra strand år 1649 är ett av de viktigaste minnesmärkena i Finlands brukshistoria. I Antskog som ligger i landskapsområdets norra del fanns det ett koppar- och järnbruk som grundades på 1640-talet och en ylletygsfabrik som verkade från början av 1800-talet till 1950-talet.

Förutom av brukssamhällena framhävs områdets historia också av det långvariga jordbruket. På Degersjöns stränder finns flera gamla säterier med vackra gårdar. Det välvårdade kulturlandskapet kompletteras av småvägar som följer terrängens former, lövträdsalléer, sten- och trädgårdsgårdar och häckar samt enstaka träd som står mitt på åkerslätterna som landmärken. På området finns även byggnadsbestånd som uppkommit i samband med bygget av nya hem för den evakuerade befolkningen efter krigen. Tack vare det livskraftiga jordbruket har flera vårdbiotoper bevarats på området, till exempel de landskapsmässigt imponerande ängarna i Näsby på Pojovikens nordvästra strand samt Dalens strandäng och hage som hör till Fiskars bruksområde.

Pojoviken har varit en viktig knutpunkt för trafiken. I Skuru, som ligger invid Stora Strandvägen (Kungsvägen) som går igenom området, fanns det redan tidigt ett lastningsställe som regionens herrgårdar och bruk använde. Under 1889–1891 byggdes en smalspårig industribana från Fiskars till Skuru vars linje idag utgör en del av grunden till det nuvarande vägnätet. Då man på 1890-talet byggde järnvägen mellan Karis och Åbo ökade hamnens betydelse, och i och med att man öppnade stationen i Skuru växte hamnen till en av Nylands största. De viktigaste av områdets gamla landsvägslinjer är Stora Strandvägen samt landsvägen Hangö–Sammatti–Tavastehus, som det finns flera värdefulla kulturobjekt längs med. Dessa är bland annat områdets

storgods och herrgårdar samt Finlands första papperskvarn Tomasböle som grundades på 1600-talet, men vars byggnadsbestånd har förstörts.

På landskapsområdet finns fyra objekt som utnämnts till byggda kulturmiljöer av riksintresse. En av dessa är Stora Strandvägen som har kluvit området från öst till väst sedan 1300-talet, och passerat bland annat Pojo kyrkby och Skuru. Största delen av vägen är fortfarande i bruk. Fiskars och Antskogs bruksområden är en del av Pojo bruksmiljöers helhet, dit även Billnäs bruk nära Karis hör. Fiskars är fortfarande ett livskraftigt samhälle där det vid sidan om industrin och hantverket har uppkommit mångsidiga turismtjänster. Områdets övriga byggda kulturmiljöer av riksintresse är Pojo gråstenskyrka från 1400-talet med omgivning samt Skuru järnvägsstation och hamn.

Landskapsbild

Fiskars och Pojovikens kulturlandskap utgör en mångsidig landskapshelhet med flera betydande byggnadsarvsobjekt. Området är särskilt känt för sina gamla bruk som är välbevarade och representativa helheter. Fiskars i synnerhet utgör en mycket idyllisk och mångsidig miljö med fina bruksgator, gamla industrianläggningar, rödmyllade arbetarhus, stora parker och livskraftiga konsträrs- och hantverkargemenskaper.

Områdets jordbruk är koncentrerat främst till Pojovikens och Degersjöns stränder. Åkrarna som omringar Degersjön har en varierande topografi över vilken vackra vyer över sjön och de gamla strandskogarna öppnar sig. Sjön har bevarats från strandbyggen som inte passar in i landskapet, och sjön med strändernas madkärr är en imponerande helhet. Runt Pojoviken finns många stora åkermarker, och ställvis kan man urskilja havsviken i landskapet. Största delen av områdets åkrar gränsar ändå till strandskogar. På Pojovikens stränder finns en del nya fritidsbostäder samt en golfbana. Dessutom finns det gott om tätortsbosättning av olika åldrar samt industriområdena kring Pojo och Skuru.

Landskapsområdets naturförhållanden växlar mellan storlagna och ibland även karga klippiga högslätter och strandområdenas stora madkärr. Pojoviken har mångsidig vattenväxtlighet. Växtligheten övergår från sötvattensarter i norra delarna till arter som tål låg salthalt och till brackvatten- och havsarter som är typiska i vivens södra delar. I Fiskars och Antskogs bruksmiljöer finns det gott om kulturväxtlighet. Områdets landsbygdslandskap upplivs av gamla alléer och enskilda träd i landskapet.

Bedömning

I Fiskars och Pojovikens kulturlandskaps landskapsområde finns mångsidiga kulturskikt från olika perioder. Området är ett av den finländska industrihistorians kärnområden och där ligger till exempel Fiskars och Antskogs brukssamhället med sitt värdefulla byggnadsarv. Brukssamhället och Skuru hamn beskriver vattenledernas roll i den tidiga industrins utveckling. Pojoviken är en gammal havsrutt som varit en viktig knutpunkt för trafiken. Områdets jordbrukslandskap har en lång historia och är landskapsmässigt representativt. Bruken i Pojo har valts till ett av Finlands 27 nationallandskap.

Objekt i fornlämningsregistret: 51 objekt

Byggda kulturmiljöer av riksintresse RKY: Pojo bruksmiljöer; Skuru järnvägsstation och hamn; Pojo kyrkbacke och omgivning, Stora Strandvägen

Värdefulla vårdbiotoper: Näsby ängar; Mörbys betesmarker; Dalen; Torbyåkerns färbete; Sällviks betesmarker

LTA Naturtypsbeslut: Sahanmäkis ädellövskog; Anskus Bruks hassellund; Hasselbackas hassellund; Notvikens skogsalmsskog; Torbys hassellund; Torbys enrika torräng; Öns lindskog; Linduddens lindlund; Offebergets hassellund; Tomasbölebäckens hassellund; Tomasböllevikens klubbalskog; Hemträskets klubbalskog; Dragontorps hassellund; Björkkullas hassellund; Trädbollstads hassellund

YSA Skyddsområden på privat mark: Sällviks naturskyddsområde; Skurudalsbergets naturskyddsområde; Långbrobergens naturskyddsområde; Risslas naturskyddsområde; Strandområde i Tegelbrukshagen; Sunnanvikbäckens naturskyddsområde; Pojovikens naturskyddsområde; Sunnviksbäckens naturskyddsområde; Ekerögårds naturskyddsområde; Ingmansudden

ERA Fredningsbeslut av särskilt skyddsvärda arters förekomstplatser: Tomasböllebäckens hårlomossa; Fiskars bergscikada

LHO Programmet för skydd av lundar: Skurubergens–Långbrobergens lundar; Linduddens lindlund

LVO Programmet för skydd av fågelrika insjöar och havsvikar: inre Pojoviken

RSO Programmet för skydd av stränder: Pojovikens kust

Ramsar-områden: Hangö och Ekenäs våtmarker

KAO Värdefulla bergsområden: Skuruberget; Långbrobergen; Kasberget–Tomtberget; Offeberget; Skuruberget

MOR Värdefulla moränformationer: Fiskars drumlin; Bockboda

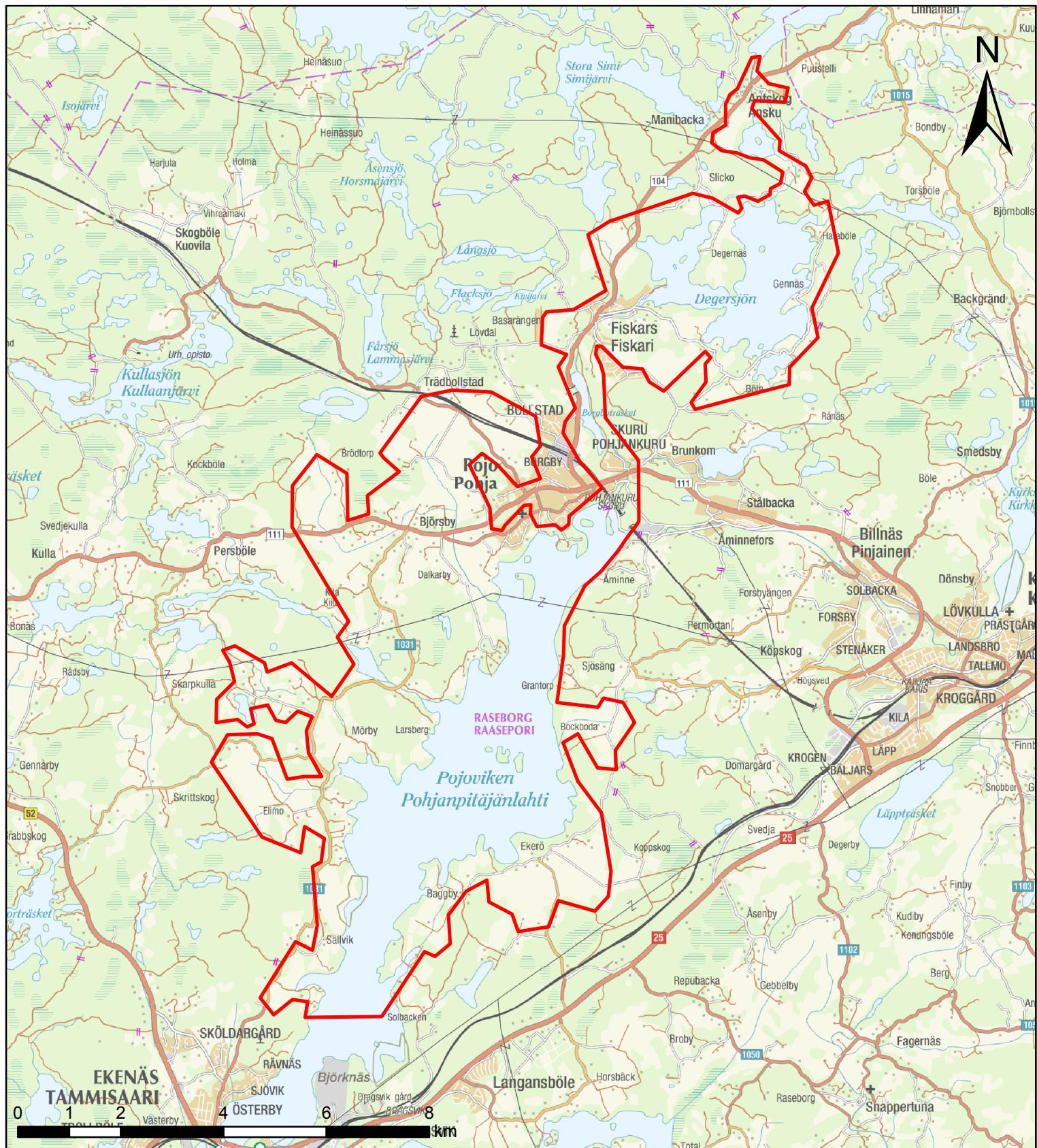
Områden i Fl Natura 2000-nätverket: De skyddsvärda marina områdena i Ekenäs och Hangö skärgård och Pojoviken; Tomasbölebäcken

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Fiskars och Pojovikens kulturlandskap

Kommun: Raseborg

Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015

Kuva: Tapio Heikkilä

4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ovat historiallisesti monikerroksisia ja hyvin säilyneitä kulttuurimaisemia, joiden yhteydessä on lukuisia merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Snappertunanjoki–Fagervik, 1995), jonka rajasta on tarkennettu inventoinnin perusteella.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Inkoo, Raasepori
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Suomenlahden rannikkoseutu
Pinta-ala	4 565 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 67 ha maatalousalueita: 1 756 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 2 281 ha rakennettuja alueita: 237 ha vesialueita: 224 ha

Luonnonpiirteet

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ovat syntyneet Suomenlahden rannikkoseudun kumpuilevaan maastoon, jota leimaavat silokallioiset mäntymetsät, jyrkkäpiirteiset kalliorinteet sekä maankohoamishistoria. Maisema-alue on osa mannerrannikkoa. Sen kalliperä on pääasiassa ruhjeiden ja murrosten halkomaa graniittia, mutta tyypillisiä kivilajeja ovat myös kiillegneissit ja kvartsi. Alueella on runsaasti kalliopaljastumia sekä karuja moreeniselänteitä. Kallioylänköjen väliin on kerrostunut savea ja silttiä sekä paikoin karkeita lajittuneita aineksia. Maankohoamishistoria näkyy maisema-alueella selvärajaisina muinaisrantoina.

Maisema-alueita halkovat savipohjaiset laaksot muodostavat asustusrakenteen rungon. Alueen joet ja purot virtaavat pääosin viljelyjen laaksojen keskellä yhdistyen Raaseporinjoeksi Snappertunan kylän pohjoispuolella. Hidasjuoksuiden ja sameavetisten jokien uomat ovat monin paikoin muokattuja ja oikaistuja. Alueen järivistä suurimpia ovat Karjaan taajaman välittömässä läheisyydessä sijaitseva rehevä Läppträsket (Lepinjärvi) sekä kalliorantainen Bruksträsk. Runsasravinteinen ja laajojen luhtien ympäröimä Läppträsketin kosteikko on linnustollisesti arvokas.

Alueen metsät ovat pääsääntöisesti kallioalueiden männiköitä sekä rinteiden alaosissa kasvavia lehtomaisia kangasmetsiä. Pähkinälehtoja on säilynyt alueella vain rippeinä. Muutamin paikoin pitkääikainen laidunnus on synnyttänyt ketoja ja kuivia niittyjä. Alueella on runsaasti vanhaa viljely- ja kulttuurikasvillisuutta.

Kulttuurierteet

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemien asutushistoria ulottuu esihistorialliselle ajalle. Varhaisimmat merkit asutuksesta ovat noin 4 000 vuoden takaa, ja alueen asutuksesta on lähes yhtenäinen havaintosarja nykypäivään asti. Esihistoriallisia muinaisjäännöksiä tunnetaan erityisen runsaasti alueen pohjoisosien kalliosaarekkeelta Läppträsketin ympäristöstä. Järven itärannalla kohoava Borgberget on muinainen linnavuori.

Snappertunan seutu on ollut keskiajalla taloudellisesti ja hallinnollisesti tärkeää aluetta, jossa on sijainnut muun muassa Uudenmaan ensimmäisiin kauppapaikkoihin kuulunut Tuna sekä Karjaalle johtaneen vesireitin varteen rakennettu Raaseporin linna. 1300-luvulla perustettu Raaseporin linna toimi läntisen Uudenmaan sotilaallisena ja hallinnollisena keskuksena 1370-luvulta alkaen, mutta se hylättiin 1500-luvulla Tammisaaren ja Helsingin kaupunkien perustamisen myötä. 1800-luvulta alkaen restauroidun linnan rauniot muodostavat ympäristöineen arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden. Alueen keskiaikaisesta historiasta kertovat myös 1400-luvulla rakennetun Grabbackan kartanolinnan rauniot, Suuren Rantatienv (Kuninkaantien) yhdystien linjaus tienvarsikyilineen sekä Götsbackavikenin viljelymäisema.

Maisema-alueen itäinen kiintopiste, Fagervikin ruukki, on Suomen yhtenäisin ja edustavin esiteollisen ajan ruukkimiljöö. 1640-luvulta 1900-luvun alkuun toiminut ruukki oli erityisen vaikutusvaltainen 1700-luvulla, jolloin se oli Ruotsin ainoita rautapellin ja tinatin läkkipellin valmistuspaikkoja. Fagervikin ehyt ruukkikonaisuus koostuu ruukkikartanosta laajoine puistoineen, 1700-luvulla rakennetusta kirkosta, kirkkomaasta, jokilaaksossa sijaitsevista teollisuusrakennuksista sekä kapean kyläraitin viereen keskityneistä työväenasunoista.

Maisema-alueen viljelyalat ovat sijoittuneet yhtenäisesti Snappertunan kylästä pohjoiseen ulottuvalle laajalle savikkoalueelle sekä Fagervikin kartanolle johtavaan kapeaan, paikoin selvärajaiseen laaksoon. Asutus sijaitsee perinteisillä sijoillaan kallioselänteiden rinteillä ja metsänreunassa. Monet alueen maatiloista ovat suuria ja niiden rakennuskanta on suurelta osin vanhaa. Tilojen ympäristö ja rakennukset ovat hyvin hoidettuja. Snappertunan kirkonseutu on maisemallisesti arvokas kokonaisuus, joka on rakentunut kolmelle kallioiselle mäelle. Mäistä korkeimmalla sijaitsee vanha puukirkko tapuleineen, hautausmaa ja pappila. Myös Grabbackan ja Finbyn välinen viljelymäisema hahmottuu yhtenäisenä ja edustavana kokonaisuutena. Pitkän viljely- ja laidunnushistorian ansiosta alueella on lukuisia arvokkaita perinnebiotooppeja.

Alueen tiestö noudattelee monin paikoin vanhoja linjausia, ja viljelylaaksojen rinteillä on useita maatilojen talouskeskuksista toisiin johtavia idyllisiä tieosuuksia. Alueen läpi Karjaalta Inkooseen mutkitellen kulkeva maantie seuraa suurelta osin Suuren Rantatienv linjausia. Fagervikin ruukin kohdalla lyhyt osuus tiestä on merkityt tiemuseokohdeksi.

Maisemakuva

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ovat edustava esimerkki läntisen Uudenmaan kulttuurimaisemista, joissa historialliset kerrostumat ovat säilyneet kiinteästi osana aktiivista ja hyvinvoivaa maaseutumaisemaa. Maisema-alueen ydinalueita ovat Karjaan Läppträsketistä Suomenlahteen laskevan Kungsån ja Raaseporinjoen ympärille levittäyneet viljelyalueet sekä Fagervikin ruukilta Snappertunaan kulkeva viljelty murroslaakso. Alueen kumpuilevia ja vaihtelevia viljelymäisemia ympäröivät jyrkkäpiirteiset kallioselänteet, joiden rinteillä on tunnistettavissa maankohoamishistoriasta kertovia muinaisrantoja.

Fagervikin ja Snappertunan maisema-alueen luontokohteista arvokkain on Läppträsket rantaluhtineen ja -viitoineen. Alueen maisemakuua rikastavat monet lehdot, kedot ja niityt. Rakennetun kulttuuriympäristön arvokohdeita alueella ovat Raaseporin linnanrauniot, Grabbackan kartanolinnan rauniot sekä Fagervikin ruukkikokonaisuus. Rakennusperintökohteiden pienmäisemia eläväitä jalopuiden kirjomat puistomaiset alueet sekä pitkästä maanviljelyhistoriasta kertovat peltoaukeat. Yksittäisiä edustavia ja historiallisia kylä-, maatalia- ja maisemakokonaisuuksia on kaikkialla maisema-alueella. Monet alueen maatilat ovat suuria ja niiden rakennuskanta on vanhaa.

Arviointi

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ovat hyvin hoidettuja ja historiallisesti monitasoisia viljelymäisemia, jotka kertovat alueen kehittymisestä entisestä merenpohjasta vauraaksi maatalousmaisemaksi. Maisema-alueen tärkeimpää maisemallisia arvotekijöitä ovat laajat yhtenäiset viljelyalueet, Fagervikin ruukkihistoria, Suuren Rantatien varren viljelymäisema sekä Raaseporin linnan rauniot ympäristöineen. Alueella on myös arvokkaita luonto- ja perinnebiotooppikohteita. Snappertanjoki ja Fagervik muodostavat yhden Suomen 27 kansallismaisemasta.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 56 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Fagervikin ruukkialue; Raaseporin linna; Snappertunan kirkonkylä; Grabbackan kartanolinnan raunio ja Gösbackavikenin viljelymäisema; Suuri Rantatie

Arvokkaat perinnebiotoopit: Snobbers; Snappertunan kirkonmäen niitty; Västergårdin kedot; Fagernäsön niittylaikut; Backavikenin niitty

LTA Luontotyypipäätökset: Lepinjärven pähkinäpensaslehto; Duschbäckenin pähkinäpensaslehto; Brobackan pähkinäpensaslehto

YSA Yksityismaiden suojaralueet: Ekåsan lehdon luonnonsuojaralue; Bergvallan luonnonsuojaralue

MHA Metsähallituksen omalla päätöksellä hallinnassaan olevilla alueilla suojeillut alueet: Kockelträsketin luonnonsuojaralue; Kristianslundin luonnonsuojaralue

AMO Vanhojen metsien suojarohjelma: Kockelträsketin metsät

LVO Lintuvesiensuojarohjelma: Läppträsket–Lillträsket; Persöfladan–Totalfladan

Ramsar-alueet: Lepinjärvi

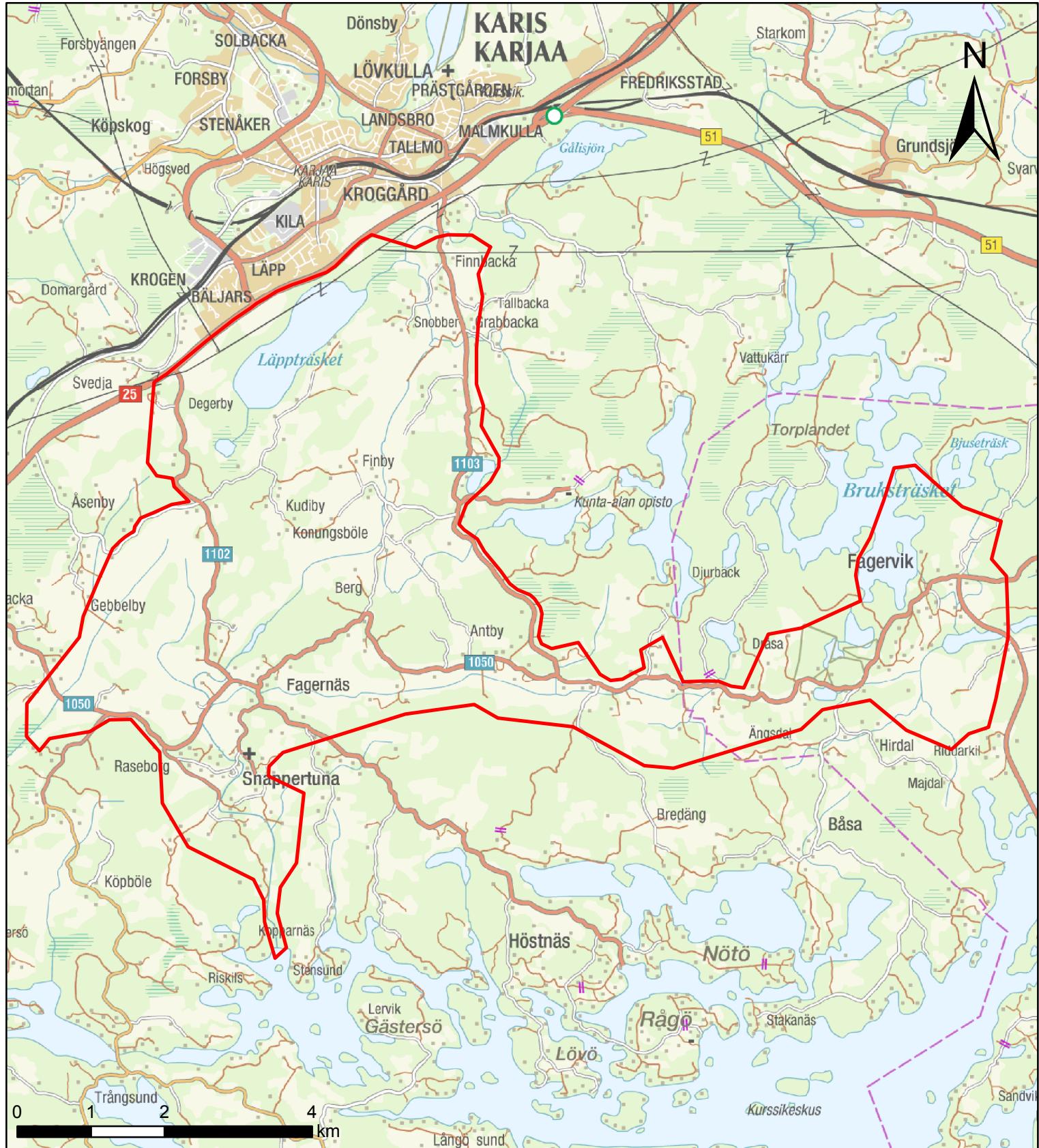
FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Läppträsket

Tiedot haettu 26.5.2015

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat

Kunta: Inkoo, Raasepori

Maakunta: Uusimaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Tapio Heikkilä

4. Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap

Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap är historiskt mångskiktade och välbevarade kulturlandskap, där det finns flera betydelsefulla byggda kulturmiljöer. Området är ett nationellt värdefullt landskapsområde (Snappertuna–Fagervik, 1995), vars gränser har preciserats på basis av inventeringen.

Landskap	Nyland
Kommun	Ingå, Raseborg
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Finska vikens kustregion
Area	4 565 ha, varav öppna våtmarker: 67 ha jordbruksmarker: 1 756 ha skog och halvnaturliga marker: 2 281 ha anlagda ytor: 237 ha vatten: 224 ha

Naturens särdrag

Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap har uppkommit i den kuperade terrängen i Finska vikens kustregion, som karakteriseras av tallskogar på rundhällar, skarpa klipplutningar samt landhöjningshistoria. Landskapsområdet är en del av fastlandskusten. Berggrunden är i huvudsak bruten granit, men andra typiska bergarter är glimmergnejs och kvarts. På området finns gott om klippblötningar och karga moränryggar. Mellan klipplätterna finns sediment av lera och silt samt ställvis grovt separerat stoff. Landhöjningshistorian kan ses på landskapsområdet som tydliga fornstränder.

Landskapsområdet klyvs av lerbottnade dalar som utgör grunden för bosättningsstrukturen. Områdets åar, älvar och bäckar flyter i huvudsak genom odlade dalar, och norr om Snappertuna flyter de samman och bildar Raseborgs å. De trögflytande och grumliga åarnas färnor har bearbetats och rätts ut på många ställen. De största insjöarna på området är näringrika Läppträsket i omedelbar närhet av Karis tätort samt Bruksträsket med klippiga stränder. Den näringrika våtmarken vid Läppträsket omges av madkärr och har ett rikt fågelliv.

Skogarna i området är främst tallskogar på klippområden samt lundaktiga moskogar vid sluttningar. Endast små spillror av hassellundar har bevarats. Ställvis har ett långvarigt bete gett upphov till torra ängar. Det finns gott om gammal odlings- och kulturväxtlighet på området.

Kulturella särdrag

Fagerviks och Snappertuna kulturlandskaps bosättningshistoria sträcker sig ända till den förhistoriska tiden. De tidigaste tecknen på bosättning är från ca 4000 år tillbaka, och man har funnit tecken på bosättning i området som täcker nästan hela perioden fram till nutiden. Särskilt många förhistoriska fornlämningar har hittats i områdets norra delar på bergsområdena kring Läppträsket. På Borgberget som reser sig på sjöns östra strand fanns en gång en borg.

På medeltiden var Snappertunaregionen ett ekonomiskt och administrativt viktigt område. Där låg bland annat Tuna, som var en av Nylands första handelsplatser, samt Raseborgs slott som var byggt vid vattenleden som ledde till Karis. Raseborgs slott, som grundades på 1300-talet, fungerade som västra Nylands militära och administrativa centrum från och med 1370-talet. Slottet övergavs på 1500-talet då man grundade Ekenäs och Helsingfors städer. Restaureringen av slottsruinerna inleddes på 1800-talet, och de utgör tillsammans med sin omgivning en värdefull kulturhistorisk helhet. Om områdets medeltida historia berättar även ruinen efter Grabbacka adelsborg som byggdes på 1400-talet, Stora Strandvägens (Kungsvägens) förbindelseväg med sina byar samt Gösbackavikens odlingslandskap.

Landskapsområdets fasta punkt i öster är Fagerviks bruk, som är Finlands mest enhetliga och representativa bruksmiljö från den förindustriella tiden. Bruket, som användes från 1640-talet till början av 1900-talet, var särskilt inflytelserikt på 1700-talet då det var ett av få ställen i Sveriges som tillverkade järnplåt och förtentad bleckplåt. Fagerviks välbevarade brukshelhet består av brukets herrgård med sina stora parker, kyrkan från 1700-talet, kyrkogården, älvdalens industribyggnader samt arbetarbostäderna som är koncentrerade kring den smala byvägen.

Landskapsområdets odlingsmarker är belägna på de vida lermarkerna norr om Snappertuna by samt i den smala, ställvis väldefinierade dalen som leder till Fagerviks herrgård. Bosättningen finns på traditionella byggplatser på klippryggarnas sluttningar och vid skogsbrunnen. Många av områdets lantgårdar är stora, och deras byggnadsbestånd är till stora delar gammalt. Gårdarnas omgivning och byggnader är välsköpta. Snappertuna kyrkas omgivning är en landskapsmässigt värdefull helhet som vuxit upp på tre klippiga kullar. På den högsta av kullarna ligger den gamla träkyrkan med klockstapel, gravgård och prästgård. Även odlingslandskapet mellan Grabbacka och Finby är en enhetlig och representativ helhet. Tack vare den långa odlings- och beteshistorian finns det flera värdefulla vårdbiotoper på området.

På många ställen följer områdets vägnät de gamla väglinjerna, och på odlingsdalarnas sluttningar finns flera idylliska vägavsnitt som leder från en lantgårds driftcentrum till ett annat. Landsvägen som slingrar sig genom området och som går från Karis till Ingå följer till stora delar Stora Strandvägens linje. Vid Fagerviks bruk har ett kort vägavsnitt markerats som vägmuseumsobjekt.

Landskapsbild

Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap är ett fint exempel på västra Nylands kulturlandskap där de historiska skikten har bevarats som en fast del av det aktiva och välmående landsbygdslandskapet. Landskapsområdets kärna består av odlingsmarkerna runt Kungsån som börjar i Läppträsket i Karis och mynnar ut i Finska viken, och runt Raseborgs å, samt den odlade sprickdalens som går från Fagerviks bruk till Snappertuna. Områdets kuperade och varierande odlingslandskap omges av skarpskurna klippryggar på vars sluttningar man kan urskilja fornstränder som berättar om områdets landhöjningshistoria.

Det mest värdefulla naturområdet i Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap är Läppträsket med sina madkärr och strandskogsdungar. Områdets landskapsbild berikas av många lundar, torrängar och ängar. Värdefulla byggda kulturobjekt på området är Raseborgs slottsruiner, Grabbacka adelsborgs ruiner samt Fagerviks brukshelhet. Landskapet som omger byggnadsarvsobjekten upplivnas av parkliknande områden med ädla lövträd samt öppna åkrar som vittnar om den långa odlingshistorian. Det finns enskilda typiska och historiska by-, lantgårds- och landskapshelheter över hela landskapsområdet. Många av områdets lantgårdar är stora, och deras byggnadsbestånd är gammalt.

Bedömning

Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap är välskötta och historiskt mångskiktade odlingslandskap som reflekterar områdets utveckling från gammal havsbotten till ett rikt jordbrukslandskap. Landskapsområdets viktigaste landskapsmässiga värdefaktorer är de stora enhetliga odlingsmarkerna, Fagerviks brukshistoria, odlingslandskapet längs Stora Strandvägen samt Raseborgs slottsruiner med omgivning. Det finns även värdefulla naturobjekt och vårdbiotoper på området. Snappertuna och Fagervik är ett av Finlands 27 nationallandskap.

Objekt i fornlämningsregistret: 56 objekt

Byggda kulturmiljöer av riksintresse RKY: Fagerviks bruksområde; Raseborgs slott; Snappertuna kyrkby; Grabbackas adelsborgs ruiner och Gösbackavikens odlingslandskap; Stora Strandvägen

Värdefulla vårdbiotoper: Snobbers; Snappertuna kyrkbackes äng; Västergårds ängar; Fagernäs ängar; Backavikens ängar

LTA Naturtypsbeslut: Läppträskets hassellund; Duschbäckens hassellund; Brobackas hassellund

YSA Skyddsområden på privat mark: Ekåsa lunds naturskyddsområde; Bergvalla naturskyddsområde

MHA Områden skyddade med Forststyrelsens eget beslut på sitt område: Kockelträskets naturskyddsområde; Kristianslunds naturskyddsområde

AMO Programmet för skydd av gamla skogar: Kockelträskets skogar

LVO Programmet för skydd av fågelrika insjöar och havsvikar: Läppträsket–Lillträsket; Persöfladan–Totalfladan

Ramsar-områden: Läppträsket

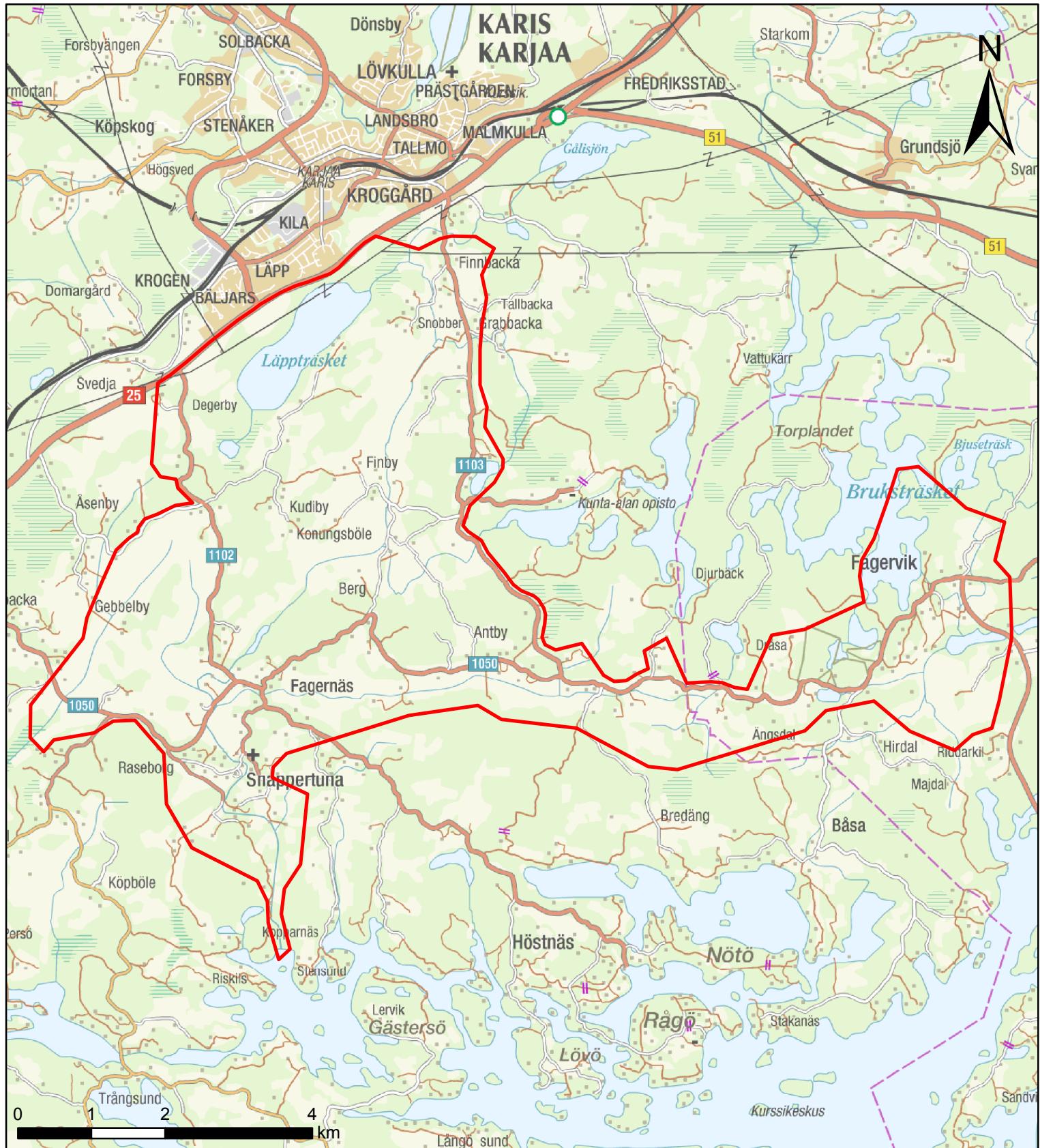
Områden i FI Natura 2000-nätverket: Läppträsket

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap

Kommun: Ingå, Raseborg

Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015

Kuva: Mari Jaakonaho

5. Mustionjokilaakson viljelymaisema

Mustionjokilaakson viljelymaisema on edustava maisemakokonaisuus, jonka rungon muodostavat Mustionjokivarren laajat viljelyalueet sekä Mustion ruukkiympäristö. Alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Mustionjokilaakson kulttuurimaisemat, 1995). Maisema-alueen rajausta on supistettu inventoinnin perusteella siten, että valtaosa Karjaan taajama-alueesta sekä viljelyalueista erillään sijaitseva Billnäsin ruukki rajautuvat maisema-alueen ulkopuolelle.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Raasepori
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Suomenlahden rannikkoseutu, Kiskon–Vihdin järviselkä
Pinta-ala	4 747 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 123 ha maatalousalueita: 2 481 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 1 661 ha rakennettuja alueita: 291 ha vesialueita: 191 ha

Luonnonpiirteet

Lohjanjärvestä Pohjanpitäjänlahteen laskevan Mustionjoen ympäristöä luonnehtivat avarat yhtenäiset pelto-maisemat sekä niitä reunustavat kallioiset ja moreenipäälysteiset kummut ja selänteet. Maisema-alueen eteläosat kuuluvat kallioperältään Etelä-Suomen graniittialueeseen. Pohjososia leimaavat metamorfiset ja vulkaaniset kivilajit. Joen yläjuoksulla, Mustion ruukin pohjoispuolella on kalkkikiviesiintymä. Maisema-alueen maaperä on savea, moreenia ja karkeaa hiekkaa. Mustionjoen alajuoksulla sekä aluetta kaakossa rajaavan Ensimmäisen Salpausselän tuntumassa on myös hienoa hietaa. Alueen länsi- ja luoteispuolella on karuhkoja kallioista metsämaata suopainanteineen ja pienine erämaajärvineen.

Mustionjoki on Uudenmaan suurimman vesistöalueen, Karjaanjoen vesistöalueen lasku-uoma. Intensiivisen maataloustoiminnan ja laajojen savikkoalueiden ympäröimän joen vesi on sameaa ja ravinteikasta, ja joen kiintoaineskuljetus on suurta. Mustionjoki on säannöstelty joki, jonka uomaa on perattu. Jokivarren maisemmin on vaikuttanut myös Karjaan Kirkkojärven lasku 1950-luvulla. Suuresta kulttuurivaikutuksesta huolimatta Mustionjoki, sen neljä sivuhaaraa ja jokivarren suvantojärvet ovat eliölajistonlaan arvokkaita. Joessa esiintyy muun muassa uhanalaista vuollejokisimpukkaa.

Maisema-alueen kasvillisuus on pääsääntöisesti kulttuurivaikutteista. Etenkin Mustion ruukkialueella on runsaasti kulttuurikasvillisuutta, kuten vanhoja lehtipuukujia sekä maisemallisesti merkittäviä puuryhmiä. Aluetta ympäröivät kallioiset metsäalueet ovat pääsääntöisesti sekametsää. Jokivarren satunnaiset rantametsät ja -viitat ovat lehtipuovoittoisia.

Kulttuurihiiret

Mustionjoen ja Karjaan seudulta tehdyt arkeologiset löydöt kertovat tiiviistä muinaisasutuksesta. Mustionjokilaaksossa on ollut asukkaita jo kivikaudella, ja joki on ollut pronssi- ja rautakautisten asuinpaikkalöytöjen perusteella tärkeä vesireitti Hämeeseen. Alueen tärkeimmän muinaismuistokeskittymän muodostavat Päsarträsket ja Mjölbolstan kylää reunustavat selänteet, joilta tunnetaan useita rautakauden aikaisia muinaisjäännöksiä. Alueella sijaitsevat myös varhaiskeskiaikaisen, 1300-luvulla rakennetun Junkarsborgin maavallilinjan rauniot. Mustionjoen saarelle rakennettu linna on vartioinut väylää mereltä Lohjanharjulle, jota pitkin on kulkenut tärkeä maaliikennereitti.

Mustionjokilaakson paikallislusto ja hedelmällinen maaperä ovat luoneet edulliset puitteet maanviljelylle jo varhain. Aluetta alettiin viljellä rautakauden alussa, jolloin etenkin jokilaakson mäkiä lämpimiä ja varhain keväällä kuivuneita rinteitä raivattiin viljelyaloiksi. Jokivarren ensimmäiset viljelykset olivat pieniä ja ne sijaitsivat asumusten läheisyydessä. 1300- ja 1400-luvuilla asutus oli levinyt koko jokilaaksoon, ja viljelystä tuli Mustionjokilaakson pääelinkeino keskiajan lopussa. Tuolloin myös alueen kylärakenne alkoi tiivistyä.

Alueen maatilat ovat keskittyneet viljelylaaksoa rajaavien seläntien reunavyöhykkeeseen, jossa vanhat kyläkeskuksit muodostavat tiiviitä rakennusrykelmiä pienten mäkiä lakialueille. Kyläkeskuksista merkittävimpia ovat Mjölbolstan kylänmäki ja Backgrändin keskusta. Mjölbolstassa on säilynyt rakennuskantaa 1700-luvulta. Vanhimmat yhä käytössä olevat pellot sijaitsevat vanhojen kylänmäkiä, kuten Manngårdin, Kasabyn ja Österbyn rinteillä. Yksittäisistä maisemaelementeistä parhaiten ovat säilyneet vanhat puukujateet. Alueella on lisäksi monia vanhoja kallioiketoja, niityjä ja hakamaita.

Mustionjoen varteen on sijoittunut aikojen saatossa paljon teollisuutta, joka on hyödyntänyt alueen koskien vesivoimaa, hyviä kulkuyhteyksiä, ympäröivien metsäalueiden runsaita puuvaroja sekä Lohjan alueelta louhittua malmia. Alueen teollistuminen alkoi jo vuonna 1560, jolloin Mustioon perustettiin ruukki. Mustion ruukki muodostaa yhtenäisen maisemakokonaisuuden, jota leimaavat vanhat teollisuusrakennukset, työväenasunnot ja rehevä jalopuusto. Suomen ensimmäisen varsinaisen rautaruukin nykyiset maisemapiirteet, tiestö ja rakennuspaikat periytyvät 1600-luvun lopulta. Mustion ruukinkartano, 1700-luvun lopussa rakennettu Mustion linna on museo- ja matkailukäytössä.

Maisema-alue rajautuu etelässä Karjaan kirkkomäkeen ja pappilaan. 1400-luvulla rakennettu harmaakivikirkko ympäristöineen on edustava maisemakohde, jonka ilmettä 2000-luvulla rakennettu uusi hautausmaa on muuttanut. Kirkon tuntumasta alkaa Karjaan tiiviisti rakennettu taajama, mutta aivan kirkon tuntumassa on säilynyt avointa peltoalaa, joka muodostaa yhdessä rehevärantaisen Kirkkojärven kanssa edustavan taustamaiseman kirkkomiljöölle.

Maisemakuva

Mustionjokilaakson viljelymaisema on arvokasta ja pitkääikaista kulttuurimaisemaa, joka kuvastaa läntisen Uudenmaan kulttuurihistoriaa monipuolisesti. Alueen maisemakuva hallitsevat jokilaakson kumpuileville savikoille raivatut laajat yhtenäiset pellot. Viljelyalojen yli aukeavia näkymiä rytmittävät metsäiset ja kallioiset saarekkeet, joille alueen asutus on pääsääntöisesti sijoittunut. Alueella on säilynyt edustavia vanhoja kyläkeskuksia sekä kallioisia ketoja ja metsälaitumia.

Lohjanharjuun rajautuva Mustionjokilaakso on osa historiallista kulkuväylää mereltä Hämeeseen. Alueen historiallisesta merkityksestä kertovat paitsi pitkä viljelyhistoria myös useat muinaisjäännökset sekä Junkarsborgin maavallilinnan jäänteet Mustionjoen saarella. Mustionjoen pohjoisosia hallitsee Mustion ehyenä säilynyt ruukkiympäristö. Myös Karjaan kirkko ympäristöineen on historiallisesti ja maisemallisesti arvokas kokonaisuus.

Arvointi

Rautakaudelta asti viljellyn Mustionjokilaakson viljelymaisema on yhtenäinen ja hyvin hoidettu kokonaisuus, joka on kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas. Alueen maisemakuva on hyvin jäsentynyt ja avoin, ja maanviljelymaiseman historialliset kerrostumat hahmottuvat maisemassa hyvin. Rakennetun kulttuuriympäristön kohteista merkittävimpiä ovat Junkarsborgin muinaislinna, Mustion ruukkialue rakennuksineen sekä Karjaan kirkko ympäristöineen. Alueella on runsaasti muinaisjäännöksiä sekä vanhoille laidunaluille syntyneitä perinnebiotooppeja.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 45 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Mustion ruukinalue; Jungarsborgin keskiaikainen niemilinna ja Pästaräsketin viljelymaisema; Karjaan kirkko ja pappila; Suuri Rantatie

Arvokkaat perinnebiotoopit: Långuddin kallioketo; Visanbackan laitumet; Storgårdin metsälaitumet; Skogbyn haka; Rantalan rantaaidun; Klappanbergetin laidun; Ringlabron laitumet; Tolmansin laitumet; Enbackenin kalliokedot; Skällnäsetin niitty; Källsvedjan haka

YSA Yksityismaiden suoalueet: Karjaan Kirkkojärven luonnonsuoalue; Kohagenin lehdon luonnonsuoalue; Tages Urskogsreservat; Liden; Bakskogen

RSO Rantojensuojuohjelma: Lohjanjärvi

KAO Arvokkaat kallioalueet: Blåsippesberget

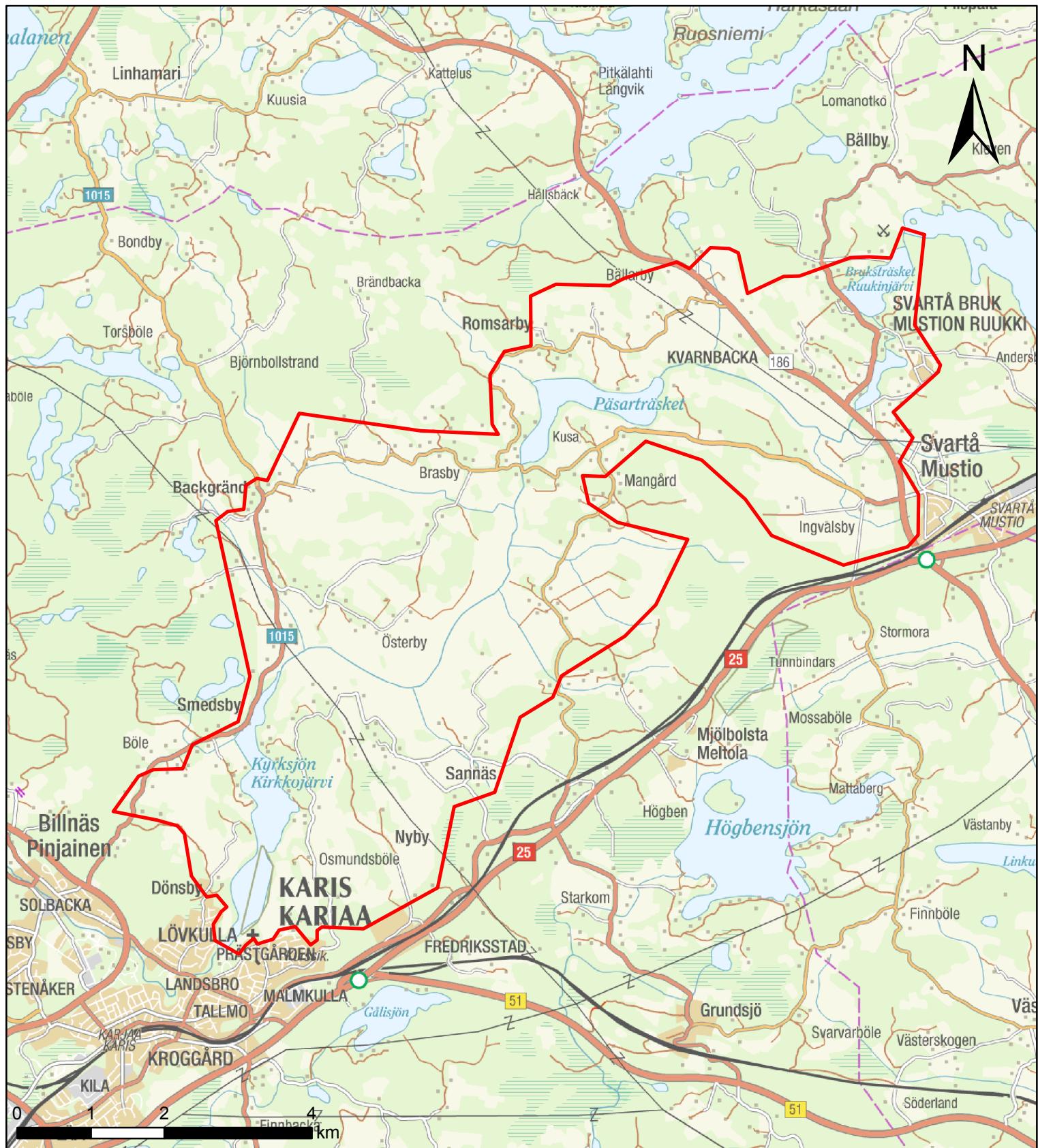
FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Lohjanjärven alueet; Mustionjoki

Tiedot haettu 26.5.2015

Mustionjokilaakson viljelymaisema

Kunta: Raasepori

Maakunta: Uusimaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Mari Jaakonaho

5. Svartådalens odlingslandskap

Svartådalens odlingslandskap är en representativ landskapshelhet vars grund består av Svartåns vidsträckta odlingsmarker och Svartå bruksmiljö. Området är ett nationellt värdefullt landskapsområde (Svartådalens kulturlandskap, 1995). Landskapsområdets gränser har minskats på basis av inventeringen så att största delen av Karis tätortsområde samt Billnäs bruk, som ligger avskilt från odlingsmarkerna, lämnas utanför landskapsområdet.

Landskap	Nyland
Kommun	Raseborg
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Finska vikens kustregion, Kisko-Vichtis insjöregion
Area	4 747 ha, varav öppna våtmarker: 123 ha jordbruksmarker: 2 481 ha skog och halvnaturliga marker: 1 661 ha anlagda ytor: 291 ha vatten: 191 ha

Naturens särdrag

Omgivningen kring Svartån, som rinner från Lojo sjö till Pojoviken, karakteriseras av öppna enhetliga åkerlandschap samt de klippiga och moräntäckta kullar och ryggar som kantar landskapet. Landskapsområdets södra delars berggrund ingår i Södra Finlands granitområde. Områdets norra delar karakteriseras av metamorfa och vulkaniska bergarter. Vid åns övre lopp norr om Svartå bruk finns en kalkstensförekomst. Landskapsområdets jordmån består av lera, morän och grov sand. Vid Svartåns nedre lopp och i närheten av Första Salpausselkä som avgränsar området i sydost förekommer även finmo. I områdets västra och nordvästra delar finns karg klippig skog med myrsäckor och små ödemarkssjöar.

Svartå är utflödesfåra till Nylands största tillrinningsområde, Karisåns tillrinningsområde. Ån omges av intensiv jordbruksverksamhet och vidsträckta lermarker. Dess vatten är grumligt och näringssikt, och ån transporterar mycket fasta partiklar. Svartå är en reglerad å vars fåra har röjts. Åstrandens landskap påverkas även av Kyrksjön i Karis, som dränerades på 1950-talet. Trots stor kulturförändring har Svartå, dess fyra biflöden och åns selsjöar ett betydande organismbestånd. I ån förekommer bland annat den utrotningshotade tjockskaliga målarmusslan.

Landskapsområdets växtlighet är i regel kulturförändrad. I synnerhet på Svartå bruksområde finns gott om kulturväxtlighet, till exempel gamla alléer och landskapsmässigt betydelsefulla trädgrupper. De klippiga skogsområden som omger området är till största delen blandskog. Åstrandens sporadiska strandskogar är lövträdsdominerade.

Kulturella särdrag

De arkeologiska fynd som gjorts i närheten av Svartå och Karis vittnar om en tät forntidsbosättning. Svartådalens har varit bebodd sedan stenåldern, och på basis av bosättningsfynd från brons- och järnåldern var ån en viktig vattenled till Tavastland. Områdets viktigaste fornminneskoncentration utgörs av ryggarna som kantar Pästarträsket och Mjölbolsta, där man funnit flera fornlämningar från järnåldern. På området ligger även ruinerna av Junkarsborgs jordvallsborg från 1300-talet, d.v.s. äldre medeltiden. Borgen, som byggdes på en ö i Svartå, bevakade ledet från havet till Lojoåsen, där en viktig landtrafikled gick.

Svartådalens mikroklimat och bördiga jordmån skapade redan tidigt förhållanden som lämpade sig för jordbruk. Odling börjades på området i början av järnåldern, då särskilt ådalens kullars varma sluttningar som torkade tidigt på våren röjdes för odlingsbruk. Åstrandens första odlingar var små och låg i närheten av boende. På 1300-1400-talen hade bosättningen spridit sig till hela ådalen, och odling blev Svartådalens huvudnäring i slutet av medeltiden. Då började även områdets bystruktur bli tätare.

Områdets lantgårdar är koncentrerade till kantzonerna till ryggarna som avgränsar ådalen, där de gamla bycentren utgör tätta byggnadsklungor på de små kullarnas krön. De viktigaste bycentren är Mjölbolstas bybacke och Backgränds centrum. I Mjölbolsta har byggnadsbestånd från 1700-talet bevarats. De äldsta åkrarna som fortfarande är i bruk ligger på de gamla bybackarna, till exempel Manngårds, Kasabys och Österbys, sluttningar. De enskilda landskapselement som bevarats bäst är de gamla alléerna. På området finns dessutom flera gamla hällmarksängar, torrängar och hagar.

Längs Svartå har det genom tiderna förekommit mycket industri som utnyttjat vattenkraften i områdets forsar, de goda trafikförbindelserna, de omkringliggande skogsområdenas rikliga trätillgång samt malm som brutits på området kring Lojo. Områdets industrialisering började redan år 1560 då Svartå bruk grundades. Svartå bruk utgör en enhetlig landskapshelhet som präglas av gamla industribyggnader, arbetarbostäder och ädla lövträd. Landskapets karaktär, vägnätet, och byggnationerna vid Finlands första egentliga järnbruk härrör från 1600-talet. Bruksherrgården Svartå slott som byggdes i slutet av 1700-talet är i musei- och turismbruk.

I söder avgränsas landskapsområdet av Karis kyrkbacke och prästgård. Gråstenskyrkan från 1400-talet och dess omgivning är ett representativt landskapsobjekt, vars utseende har ändrats i och med den nya begravningsplatsen som byggdes på 2000-talet. I närheten av kyrkan börjar Karis tätbebyggda tätort, men helt intill kyrkan har öppna åkermarker bevarats, som tillsammans med Kyrksjön och dess frodiga strand utgör en fin bakgrund till kyrkomiljön.

Landskapsbild

Svartådalens odlingslandskap är ett värdefullt och långvarigt kulturlandskap som reflekterar västra Nylands kulturhistoria på ett mångsidigt sätt. Områdets landskapsbild domineras av de enhetliga åkrarna som röjs på ådalens kuperade lermarker. Vyerna som öppnar sig över odlingsmarkerna delas upp av skogsbeklädda och klippiga örter dit områdets bosättning i huvudsak koncentrerats. Representativa gamla bycentrum samt hällmarksängar och skogsbeten har bevarats på området.

Svartådalen som gränsar till Lojoåsen är en del av en historisk farled till Tavastland. Områdets historiska betydelse reflekteras förutom av den långa odlingshistorian även av flera fornlämningar samt resterna av jordwallsborgen Junkarsborg på en ö i Svartån. Svartåns norra delar domineras av Svartås välbevarade bruksmiljö. Även Karis kyrka med omgivning är en historiskt och landskapsmässigt värdefull helhet.

Bedömning

Svartådalens odlingslandskap som odlats ända sedan järnåldern är en enhetlig och välvärdad helhet som är mycket värdefull ur kulturhistoriskt perspektiv. Områdets landskapsbild är välstrukturerad och öppen, och jordbrukslandskapets historiska skikt kan urskiljas väl i landskapet. De viktigaste av den byggda kulturmiljöns objekt är fornborgen Junkarsborg, Svartå bruksområde med byggnader och Karis kyrka med omgivning. På området finns det gott om fornlämningar samt vårdbiotoper som uppkommit på de gamla betesmarkerna.

Objekt i fornlämningsregistret: 45 objekt

Byggda kulturmiljöer av riksintresse RKY: Svartå bruksområde; den medeltida borgen Junkarsborg och Päsarträskets odlingslandskap; Karis kyrka och prästgård; Stora Strandvägen

Värdefulla vårdbiotoper: Långudds hällmarksäng; Visanbackas betesmarker; Storgårds skogsbeten; Skogbys hage; Rantala strandbete; Klappanbergets bete; Ringlabros betesmarker; Tolvmans betesmarker; Enbackens hällmarksängar; Skällnäsets äng; Källsvedjas hage

YSA Skyddsområden på privat mark: Karis Kyrksjös naturskyddsområde; Kohagens lunds naturskyddsområde; Tages Urskogsreservat; Liden; Bakskogen

RSO Programmet för skydd av stränder: Lojo sjö

KAO Värdefulla bergsområden: Blåsippesberget

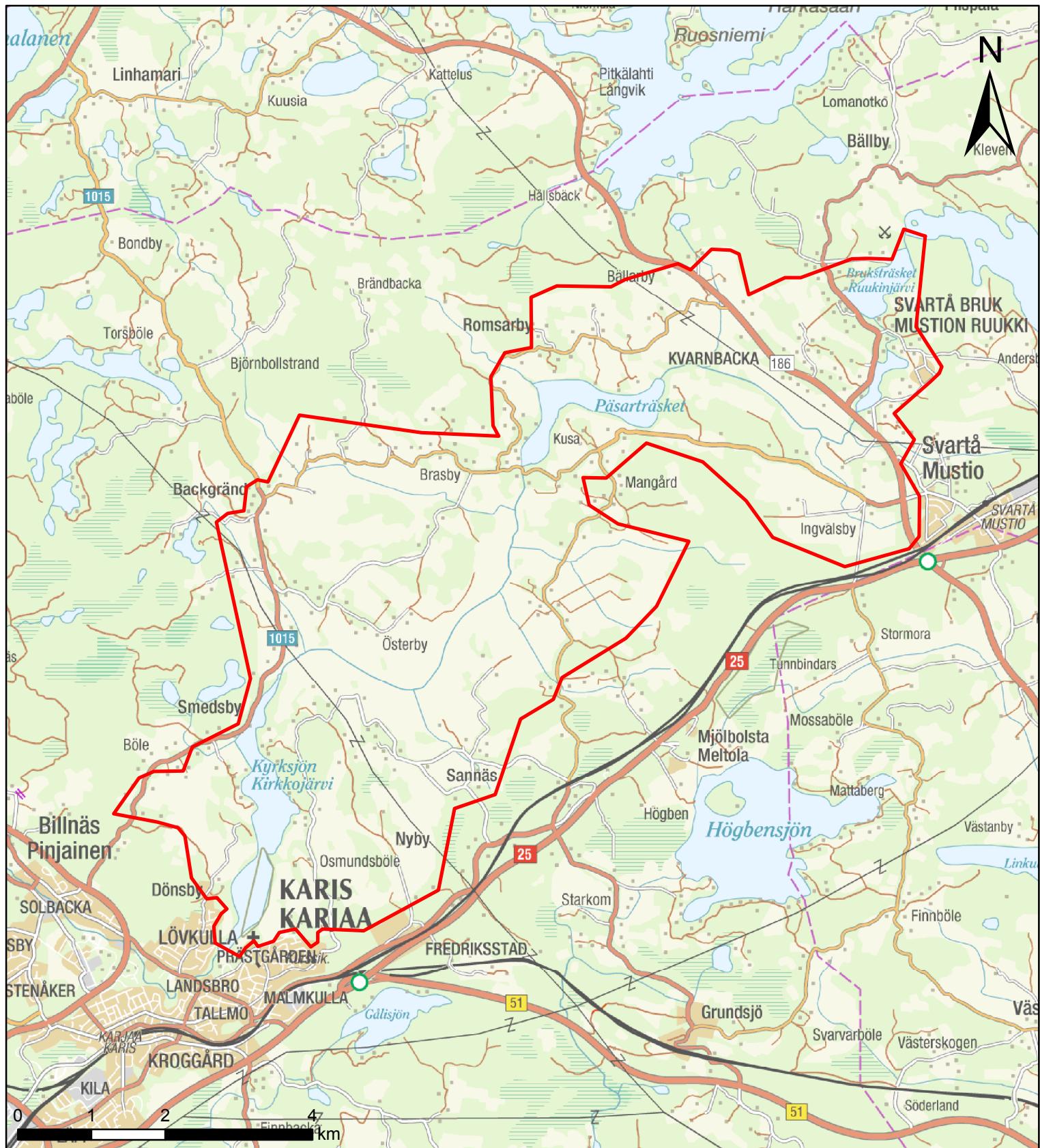
Områden i Fl Natura 2000-nätverket: Lojo sjös områden, Svartån

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Svartådalens odlingslandskap

Kommun: Raseborg

Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015

Kuva: Matleena Muhonen

6. Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso edustaa Varsinais-Suomen ja Uudenmaan välistä pieni-piirteistä ja vaihtelevaa kulttuurimaisemaa. Alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Nummenjoen–Pusulanjoen viljelylaakso, 1995). Maisema-alueen rajausta on supistettu inventoinnin perusteella siten, että se keskittyy entistä tiivimmin jokilaaksojen viljelyalueiden ympärille.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Lohja
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Kiskon–Vihdin järviseutu
Pinta-ala	4 914 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 65 ha maatalousalueita: 2 457 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 1 716 ha rakennettuja alueita: 438 ha vesialueita: 238 ha

Luonnonpiirteet

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso edustaa itäisen Varsinais-Suomen ja läntisen Uudenmaan sisämaille tunnusomaista pienipiirteistä ja vahitelevaa kulttuurimaisemaa, jossa kylät sijaitsevat tiiviinä ryhminä viljelymaiden, kallioselänteiden ja vesistöjen solmukohdissa. Maisema-alueen läpi virtaavat pohjoisesta etelään laskeva Pusulanjoki sekä itä-länsisuuntainen Nummenjoki. Jokien ympärille on kasautunut loivasti kumpuilevia lieju-, savi- ja hieta-alueita, joita reunustavat moreenipeitteiset ja kallioiset mäkialueet. Maisema-alueen luoteispuolella on voimakaspiirteisiä ja geomorfologisesti arvokkaita harjumuodostumia, kuten Mykämäki ja Keräkankare. Alueen kallioperä on pääasiassa kiillegneissä ja graniittia, mutta joen länsipuolella kohoavat kukkulat ovat osittain kovaa kvartsia.

Maisema-alueen pohjoisosaa hallitsee Pusulanjärvi, joka on rehevä, rannoiltaan luhtainen ja linnustollisesti arvokas. Nummen kirkonkylän luoteispuolella sijaitsee karumpi ja jylhäpiirteisempi Pitkäjärvi. Maisema-alueen ympäällä on myös paljon pienten lampien, purojen ja jokien muodostamia vesireittejä, jotka johtavat Pusulanjoekseen. Pusulanjoki ja Nummenjoki ovat intensiivisen maatalouden ympäröimiä sameavetisiä ja rehviä jokia, joiden vesien laatua on pyritty parantamaan perustamalla ja laajentamalla suoavyöhykkeitä.

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso on paikallismastoltaan suotuisa ja lämmin. Alueen kasvillisuus on pääosin rehevää. Etenkin rinnealueet ja purojen varret ovat vehmaita. Maisema-alueella on useita kasvillisuudeltaan huomattavia pähkinälehtoja. Lisäksi jyrkillä ja louhikkoisilla rinteillä on arvokasta kalliokasvillisuutta. Lähes kaikki alueen suot on kuivattu ja alueen järviä on laskettu viljelyalan kasvattamiseksi.

Kulttuurierteet

Nummenjoen ja Pusulanjoen laaksoja on viljelty pitkään ja intensiivisesti. Laaksoa on asuttu tiiviisti jo 1500-luvulla, mutta varhaisimmat kulttuurihistorialliset kerrostumat ajoittuvat esihistorialliselle ajalle. Pusulanjoen ja Pusulanjärven rantakumpareilta tunnetaan useita kivikautisia asuinpaikkoja. Lisäksi Nummen ja Pusulan alueella on pronssikautisia ja rautakautisia muinaisjäännöksiä.

Maisema-alueen kylät tiivistyvät Kiskon–Vihdin järviseudulle tyypilliseen tapaan viljavien savikoiden, metsäisten kallio- ja moreenimaiden sekä vesistöjen yhtymäkohtaan. Lisäksi vesistöjen rannoilla, kumpareilla ja metsien reunoilla on haja-asutusta. Alueella on edustavia alkuperäisessä muodossaan säilyneitä maatilarakennuksia. Viljelymaisemaa elävöittävät satunnaiset puukujat sekä vanhat tielinjat.

Sotien jälkeisen asutustoiminnan merkit näkyvät selvästi alueen asutusrakenteessa. Etenkin maisema-alueen pohjoisosissa ja taajamien tuntumassa on monenkaista rakennuskantaa. Maisema-alueen eteläosassa sijaitseva Nummen kirkonkylä on uudisrakentamisesta huolimatta maisemallisesti yhtenäinen ja kaunis. Varsinkin kylän poikki kulkeva mäkinen ja kapea raitti siltoineen on säilyttänyt perinteisen ilmeensä. Nummen kylänraitin tuntumassa, Pitkäjärven rannalla sijaitseva 1800-luvun alussa rakennettu uusklassinen harmaakivikirkko näkyy maisemassa kauas. Pusulan keltainen puukirkko on hieman nuorempi, mutta kylänraitissa kiinni seisova punainen kellotapuli periytyy 1700-luvulta.

Alueen elinkeinorakenteen perustan on muodostanut perinteisesti maatalous, joka on edelleen elinvoimaista. Alueella on ollut myös pienimuotoista teollisuutta. Pusulanjärven ympäristöstä on esimerkiksi louhittu kalkkia, jota on poltettu alueella 1600-luvulla. Edustavin esimerkki varhaisen teollisuushistorian muovaamasta miljööstä on Pusulanjoen vanha voimalaitos ja siihen liittyvä Töllinkosken myllyalue vanhoine punamullattuine rakennuksineen. Töllin myllyn arvoa lisää sen yhä jatkuva käyttö. Maisema-alueelta tunnetaan useita vanhoja terva- ja hiilimiihjuja.

Nummenjoen ja Pusulanjoen varsilla on ollut aikoinaan runsaasti karjataloutta ja laidunnuksen muovaamia perinnebiotooppeja. Monet alueen pienialaisista kedoista, laidunniitystä ja hakamaista ovat kuitenkin taantuneet laiduntamisen loputtua. Viljelylaakson monipuolisimmat perinnebiotoopit sijaitsevat Töllinkosken myllyn ympäristössä, jonka edelleen jatkuva laidunnus on synnyttänyt kasvistollisesti rikkaita ja rehviä ranta- ja luhtaniittyjä. Myös Nummen keskustan itäpuolella sijaitseva Salmenhaka on edustava perinnebiotooppi, jolta avautuu näkymiä kauas yli peltoaukeiden.

Maisemakuva

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso on tyypillistä läntisen Uudenmaan sisämaamaisemaa, jossa vuorottelevat moreenipäälysteiset kalliomät ja viljellyt peltolaaksot. Maisema-alueen luoteispuolta luonnehtivat voimakaspireiset harjumuodostumat. Jokilaakson yleisilme on rehevä, ja alueella on runsaasti lehtokasvillisuutta. Alueen laajat pähkinälehdot sekä kasvistoltaan rikkaat kalliorinteet muodostavat vaihtelevia pienmäisemia.

Maisema-alueen viljelykset ja asutus jäsentyvät etenkin Pusulanjoen ja sitä reunustavan savikkolaakson ympärille. Jokilaakso on avoin, yhtenäinen ja suhteellisen jyrkkäpiirteinen. Pusulanjoen ja Nummenjoen yhtymäkohdassa se avautuu laajaksi viljelytasangoksi. Maisema-alueen kylissä on säilynyt vanhaa rakennuskan-taa ja perinteisiä pihapiirejä. Alueen eteläosassa sijaitseva Nummen kirkonkylä on 1820-luvulla valmistuneine harmaakivikirkkoineen hyvin säilynyt ja edustava kirkonkyläkokonaisuus.

Arvointi

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso on selväpiirteinen, avoin viljelylaakso, jota ympäröi voimakkaasti kumpuileva metsäinen harju- ja mäkimaaisto. Alueen maatalousmaisema on hyvin hoidettua ja elinvoimaista. Lisäärvoa alueen maisemalle tuo rikas kulttuuri- ja rakennusperintö, jonka merkittävimpä kohteita ovat Pusulan kirkonkylä sekä Töllinkosken myllyalue. Maisema-alueella on joitakin edustavia perinnebiotooppeja.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 13 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Nummen kirkonkylä

Arvokkaat perinnebiotoopit: Salmenhaka; Pitkäjärven rantaniitty; Jokiniemen laidun

YSA Yksityismaiden suojealueet: Kylmälähteenkatve

HSO Harjujensuojeohjelma: Keräkankare

KAO Arvokkaat kallioalueet: Kalkkimäki–Kiimamäki

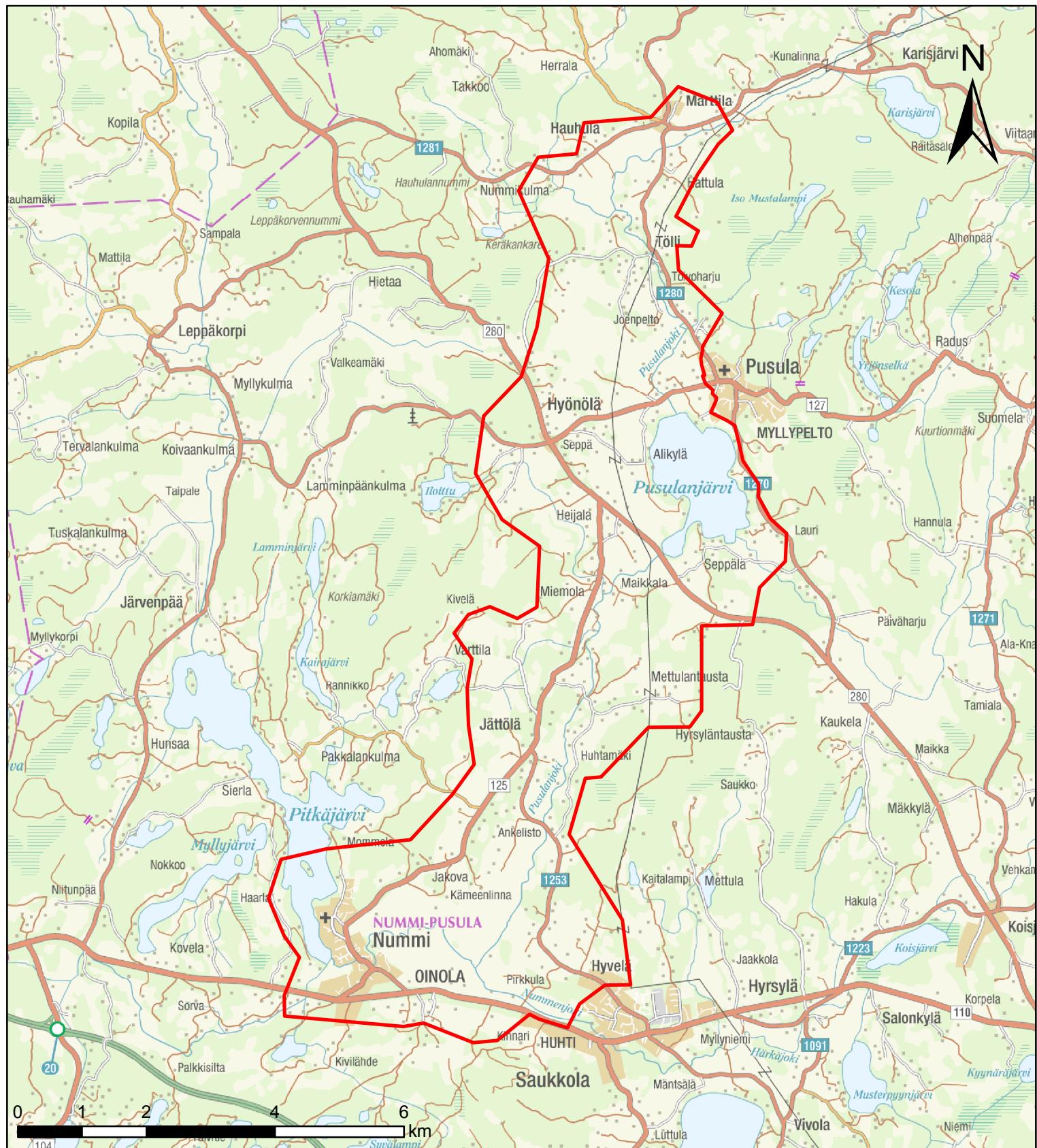
FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Keräkankare ja Kylmälähde

Tiedot haetut 26.5.2015

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelyalaakso

Kunta: Lohja

Maakunta: Uusimaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Matleena Muhonen

6. Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal

Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal representerar det småskaliga och varierande kulturlandskapet mellan Egentliga Finland och Nyland. Området är ett nationellt värdefullt landskapsområde (Nummenjoki–Pusulanjoki odlingsdal, 1995). Landskapsområdets gränser har minskats på basis av inventeringen så att de är mer koncentrerade kring ådalens odlingsområden.

Landskap	Nyland
Kommun	Lojo
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Kisko-Vichtis insjöregion
Area	4 914 ha, varav öppna våtmarker: 65 ha jordbruksmarker: 2 457 ha skog och halvnaturliga marker: 1 716 ha anlagda ytor: 438 ha vatten: 238 ha

Naturens särdrag

Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal representerar det småskaliga och varierande kulturlandskap som är typiskt för östra Egentliga Finland och västra Nyland, där byarna ligger i tät grupper i odlingsmarkernas, klippryggarnas och vattendragens knutpunkter. Genom landskapsområdet strömmar Pusulanjoki från norr till söder och Nummenjoki från öster till väster. Kring åarna har det bildats låga kuperade gyttje-, mo- och lerområden som kantas av moränbeklädda och klippiga kullar. På landskapsområdets nordvästra del finns skarpskurna och geomorfologiskt värdefulla åsformationer, till exempel Mykämäki och Keräkankare. Områdets berggrund består i huvudsak av glimmergnejs och granit, men på åns västra sida reser sig kullar som delvis består av hård kvarts.

Landskapsområdets norra del domineras av sjön Pusulanjärvi, som är en eutrof sjö med madkärr längs stränderna och ett värdefullt fågelbestånd. Nordväst om Nummis kyrkby ligger den kargare och mer skarpskurna Pitkäjärvi. Runt landskapsområdet finns även flera vattenleder som består av dammar, bäckar och åar och som leder till Pusulanjoki. Pusulanjoki och Nummenjoki är grumliga och eutrofa åar som omges av intensivt jordbruk och vars vattenkvalitet man strävat efter att förbättra genom att grunda och utvidga skyddszoner.

Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal har ett gynnsamt och varmt lokalklimat. Områdets växtlighet är till största delen frodig. Särskilt slutningarna och bäckarnas stränder är lummiga. På landskapsområdet finns flera hassellundar med betydande växtlighet. Dessutom förekommer det värdefull klippväxtlighet på de branta och klippiga slutningarna. Nästan alla myrar på området har torrlagts och en del insjöar har dränerats för att öka odlingsarealen.

Kulturella särdrag

Nummenjoki och Pusulanjoki dalar har länge odlats intensivt. Dalen har haft tät bosättning redan på 1500-talet, men de tidigaste kulturhistoriska skikten kommer från förhistoriska tiden. På Pusulanjokis och Pusulanjärvis strandkullar har man funnit flera stenåldersboplats. Dessutom finns det fornlämningar från bronsåldern och järnåldern på områdena kring Nummis och Pusula.

Landskapsområdets byar är koncentrerade där de bördiga lermarkerna, skogsbeklädda klipp- och moränmarkerna samt vattendragen möts, vilket är typiskt för Kisko-Vichtis insjöregion. Dessutom finns det glesbebyggelse vid vattendragens stränder, på kullarna och vid skogsbyrnen. På området finns representativa byggnader som bevarat sitt ursprungliga utseende. Odlingslandskapet berikas av sporadiska alléer och gamla väglinjer.

I bosättningsstrukturen kan man se tydliga tecken på bosättningsverksamheten efter krigen. I synnerhet i landskapsområdets norra delar och i närheten av tätorterna finns byggnadsbestånd i många olika åldrar. Nummis kyrkby, som ligger i landskapsområdets södra del, är landskapsmässigt enhetlig och vacker trots nybygge. Särskilt den backiga och smala bygatan som korsar byn har bevarat sitt traditionella utseende. På sjön Pitkäjärvis strand i närheten av Nummis bygata finns Nummis nyklassiska gråstenskyrka från 1800-talets början som är synlig på långt håll i landskapet. Pusulas gula träkyrka är något yngre, men den röda klockstapeln som ligger invid bygatan är från 1700-talet.

Grunden till områdets näringssstruktur har traditionellt utgjorts av jordbruket, som fortfarande är livskraftigt. Det har även funnits industri i liten skala på området. I Pusulanjärvis omgivning har man till exempel brutit kalk, som brändes på området på 1600-talet. Det mest representativa exemplet på en miljö som formats av den tidiga industrihistorian är Pusulanjokis gamla kraftwerk samt Töllinkoskis kvarnområde med sina gamla rödmyllade byggnader. Töllis kvarns värde ökas av att den fortfarande är i bruk. På landskapsområdet har man funnit flera gamla tjär- och kolmilar.

Längs Nummenjoki och Pusulanjoki förekom en gång i tiden gott om boskapsskötsel och vårdbiotoper som formats av bete. Många av områdets små torräningar, betesmarker och hagar har emellertid degenererat efter att betet upphört. Odlingsdalens mångsidigaste vårdbiotoper ligger i närheten av Töllinkoski kvarn, där det fortfarande pågående betet har åstadkommit frodiga strand- och madkärrsängar med rik växtlighet. Även Salmenhaka som ligger öster om Nummis centrum är en representativ vårdbiotop därifrån det öppnar sig vyer långt över åkermarkerna.

Landskapsbild

Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal är ett typiskt inlandslandskap i västra Nyland, där moräntäckta klippkullar och odlade åkerdalar alternerar i landskapet. Landskapsområdets nordvästra del karakteriseras av skarpskurna åsformationer. Ådalen är allmänt frodig, och det finns gott om lundväxtlighet på området. Områdets vidsträckta hassellundar och klipplutningar med rik växtlighet utgör varierande lokala landskap.

Landskapsområdets odlingar och bosättning ligger mest i närheten av Pusulanjoki och lerdalen som omger ån. Ådalen är öppen och enhetlig med relativt skarpskurna drag. Där Pusulanjoki och Nummenjoki möts öppnar sig ådalen till en vidsträckt odlingsslätt. I landskapsområdets byar har gammalt byggnadsbestånd och traditionella gårdsplaner bevarats. Nummis kyrkby i områdets södra del är en välbevarad kyrkbyhelhet med sin gråstenskyrka som blev färdig på 1820-talet.

Bedömning

Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal är en tydlig, öppen odlingsdal som omges av kraftigt kuperad, skogsbeklädd ås- och kullterräng. Områdets jordbrukslandskap är välvårdat och livskraftigt. Landskapets värde höjs av det rika kultur- och byggnadsarvet, vars viktigaste objekt är Pusula kyrkby och Töllinkoski kvarnområde. Det finns några representativa vårdbiotoper på landskapsområdet.

Objekt i fornlämningsregistret: 13 objekt

Byggda kulturmiljöer av riksintresse RKY: Nummi kyrkbys värdefulla vårdbiotoper: Salmenhaka; Pitkäjärvis strandäng; Jokiniemis bete

YSA Skyddsområden på privat mark: Kylmälähteenkatve

HSO Programmet för skydd av åsar: Keräkankare

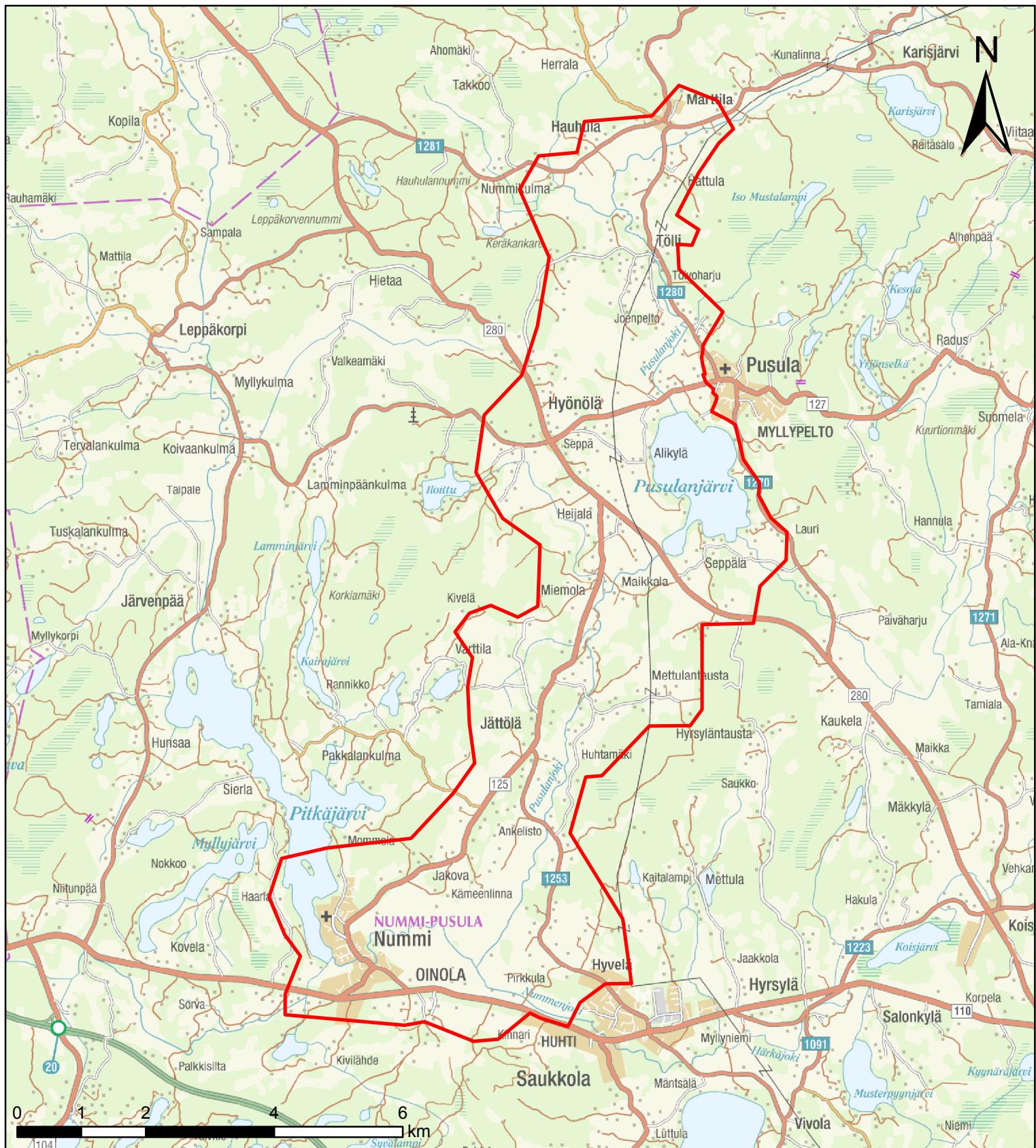
KAO Värdefulla bergsområden: Kalkkimäki–Kiimamäki

Områden i FI Natura 2000-nätverket: Keräkankare och Kylmälähde

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal

Kommun: Lojo
Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015

Kuva: Mari Jaakonaho

7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat

Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat ovat laaja-alaisia ja edustavia esimerkkejä läntisen Uudenmaan vauraista ja yhtenäisistä viljelyalueista. Alue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Degerbyn–Pikkalanjoen–Palojoen kulttuurimaisemat, 1995), jonka rajaus pysyy pääosin ennalta.

Maakunta	Uusimaa
Kunta	Inkoo, Lohja, Siuntio, Vihti
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Suomenlahden rannikkoseutu
Pinta-ala	10 429 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 158 ha maatalousalueita: 5 239 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 3 891 ha rakennettuja alueita: 703 ha vesialueita: 438 ha

Luonnonpiirteet

Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat edustavat eteläisen Suomen vaurasta maatalousmaisemaa, jonka runkona ovat pienten jokien ja purojen halkomat laajat savikot. Ainoastaan Siuntion pohjoispuolella sijaitsevan Myllykylän ympäristö sekä Karhujärven koillisrannalta pohjoiseen kurkottavan Palojoen varsi ovat jyrkkempää ja pienipiirteisempää luonnonmaisemaa. Alueen alavaan viljelymaisemaan tuovat vaihtelua kallioiset ja metsäiset selänteet sekä niiden katveisiin jäävät satunnaiset pienialaiset viljelykset. Alueen keski- ja pohjoisosien korkokuva vaihtelee selvästi alueen eteläosia voimakkaammin. Maisema-alue on entistä merenpohjaa, jonka jylhät kalliot hahmottuvat maisemassa edelleen saarimaisia.

Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat sijaitsevat Etelä-Suomen graniittialueella, jolle ovat tyypillisiä paikoin lähes kanjonimaisen jylhät ruhjeet ja murrokset. Alueen graniittista kallioperää halkovat paikoin kvartsi- ja maasälpägneissit sekä muutamat syväkiviesiintymät. Siuntionjoen länsipuolella on laajahkoja yhtenäisiä savilaaksoja tai ohuen moreenikerroksen peittämän kalliomaan ja savikoiden pirstomaa aluetta. Joen itäpuoli on selkeästi kallioisempaa, pääosin ohuen moreenikerroksen peittämää. Alueella on myös joitakin hiekkakerrostumia ja hajanaisia harjuselänteitä.

Maisema-alueen vesistöjärjestelmän rungon muodostavat monet savikkoalueiden läpi virtaavat joet, jotka laskevat Pikkalanjoen kautta Pikkalanlahteen. Lisäksi Degerbyn ympäristössä maisema-alueen länsiosissa on pieniä jokia ja puroja, jotka laskevat mereen Torbackaan kautta. Siuntion kirkonkylän länsi- ja eteläpuolella joet virtaavat pääasiassa tasaisten peltoalueiden keskellä matalissa, paikoittaisten pajuviiitojen reunustamissa uomissa. Alueen koillisosissa Palojoki ja Siuntionjoki kiemurtelevat paikoin erämaisissa maisemissa jyrkkäpiirteisessä jokilaaksossaan. Siuntionjoen pääuoma on Kirkkojoen yhtymäkohtaan saakka luonnontilainen ja siinä on muutamia koskipaikkoja. Maisema-alueen suurimpia järviä ovat osin jyrkkärantainen Karhujärvi Palojoen juurella, peltotasango ympäröimä Tjusträsk Siuntion kirkonkylän eteläpuolella ja Kelan kartanon länsipuolella sijaitseva Vikträsk. Lisäksi kallioalueilla on pieniä lampia ja suopainanteita.

Maisema-alueen tärkeimpiä luontokohteita ovat siellä täällä säilyneet lehdot, joiden kasvillisuus on rehevää ja joissa kasvaa kalkinsuosijalajeja. Pienialaisia lehtoja on säilynyt myös kallioiden välisissä painanteissa, mäkienväriin sekä rannoilla. Lehtojen kasvisto ja linnusto ovat monipuolisia. Alueella on myös karuja mäntyvaltaisia kalliometsiä sekä kuusta kasvavia korpijuotteja. Siellä täällä peltoaukeiden keskellä kasvaa yksittäisiä maisemapuita. Muutamat alueen järvet ja jokivarsien tulvakohteet ovat tärkeitä muuttolintujen levähdyspaikkoja. Siuntionjoessa on luontaisesti lisääntyvä alkuperäinen meritaimenkanta.

Kulttuuripiirteet

Siuntio on kuulunut Suomen pronssikautisen asutuksen ydinalueisiin. Suurin osa alueen kiinteistä muinaisjäännöksistä on pronssikautisia röykkihautoja, jotka sijaitsevat tyypillisesti kalliosaarekkeiden ja laaksojen rinteillä, muinaisten saarten ja niemien näkyvimmillä paikoilla. Runsaimmin röykkihautoja on Siuntion kirkonkylän ja Degerbyn alueella. Skällberget Siuntion kirkon länsipuolella on vanha linnavuori. Siuntionjoen ja Karhujärven rannoilta tunnetaan myös kivistä tehtyjä asuinpaikkoja ja irtojäännöksiä.

Maisema-alueen asutus on sijoittunut perinteisesti selänteiden reunavyöhykkeille, joita ei ole voinut raivata pelloksi. Hedelmälliset hienolajitteiset maat on raivattu laajoiksi peltoalueiksi, jotka ovat säilyneet viljelykäytössä vuosisatojen ajan. Alueella on useita kartanoita ja suurtiloja, joista merkittävimpäät ovat 1400–1500 luvuilla perustetut Suitian, Sjundbyn ja Pikkalan kartanot. Kartanoiden hyvin hoidetut rakennukset, pihapiirit, puutarhat ja puistot ovat säilyneet pääosin vanhassa asussaan, tosin Suitian kartanolinna on rakennettu nykyiseen asuunsa vasta 1800-luvun lopulla. Kartanoita ja suurtiloja ympäröivät tyypillisesti puuryhmät ja pihapiireihin johtavat pitkät puukujat. Puukujanteita, etenkin koivukujia, on runsaasti varsinkin alueen luoteisosissa, Kyrkån ja Lempanså laaksoissa.

Sinution ja Degerbyn viljelymaisemien alueella on useita vanhoja kyläkeskuksia. Alueen nykyinen asutus on kuitenkin ryhmittynyt suhteellisen tasaisesti maanteiden varsille ja avarien peltomaiden reunoiille. Laajimat, lähes lakeusmaiset peltotasangot aukeavat Siuntion aseman eteläpuolella. Myös Siuntiosta Virkkalaan vievän tien varrella on laajoja peltoaukeita. Alueen nykyisten pääteiden pohjana on vanhaa Suuren Rantatieläisen linjaus. Vanhat kylätiet seurailevat mutkitellen laaksojen reunoja etenkin Vikträskin länsipuolella, Kvarnbyn ja Nybyn laaksoissa sekä Karhujärven itäpuolella. Pikkalanjoen ylittävä Pikkalan silta on ollut tärkeä tie- ja vesiliikenteen solmukohta sekä markkinapaikka, jossa Suuri Rantatie, Pikkalanjoki ja Pikkalanlahti ovat kohdanneet.

Siunton ja Degerbyn rakennuskanta on ikäärakenteeltaan vaihtelevaa. Alueella on runsaasti vanhoja päära-kennuksia, komeita kivinavetoita, pieniä mökkejä puutarhoineen sekä puisia koulu- ja kaupparakennuksia. Maisema-alueen satunnaiset uudisrakennukset sijaitsevat pääosin asutuksen perinteisellä vyöhykkeellä peltojen ja kallioselänteiden saumakohdassa istuen maisemaan suhteellisen hyvin. Maisema-alueen eteläosat ovat kuuluneet Neuvostoliiton vuosina 1944–1956 vuokraamaan Porkkalan alueeseen. Vuokra-alueen raja on kulkenut Degerbyn itäpuolelta Siunton kirkonkylän pohjoispuolelle ja sieltä lähes suoraan itään kohti Kirkkonummea. Entiseltä vuokra-alueelta puuttuvat muulle Suomelle tunnusomaiset sodanjälkeiset tyypiraken-nukset. Sjundbyn kartanon talousrakennuksen seinässä on edelleen nähtävillä vuokra-aikana kirjoitettuja iskulauseita.

Maisema-alueella on kaksi rakennusperinnöltään edustavaa kirkonkylää. Siunton kirkonkylän (Tyyskylän) maamerkinä on komea, keskiaikainen kivistikirkko tapuleineen ja kirkkomaineen. Kirkonkylään ja sen tuntu-maan on rakennettu jonkin verran uudisrakennuksia, mutta kirkonseutu ja vanhojen liikerakennusten reunus-tama kylänraitti muodostavat edelleen suhteellisen yhtenäisen ja idyllisen kokonaisuuden. Siunton varsinais-en kuntakeskus sijaitsee Siunton aseman ympäällä maisema-alueen rajauksen ulkopuolella. Maisema-alueen länsireunalla sijaitseva Degerbyn kirkonkylä on säilyttänyt erinomaisesti 1900-luvun alkupuolelta juontuvan ulkoasunsa. Degerby edustaakin mittakaavaltaan, toiminnoiltaan ja rakennuskannaltaan tyypillistä maatalouspitäjän kirkonkylää kirkkoineen, kunnantupineen, seurantaloineen sekä liike- ja asuinrakennuksi-neen.

Siunton ja Degerbyn viljelymaisemat ovat vauraita maatalousmaisemia, jotka ovat säilyttäneet avaran ja hyvin hoidetun yleisilmeensä. Maaseudun elinkeinorakenteen muutos näkyy kuitenkin maisemassa taajamoi-tumisena. Myös alueen perinteinen myllytoiminta ja sahatalous ovat loppuneet. Alueen vanhoista myllyra-kennuksista on jäljellä enää Sjundbyn, Kvarnbyn ja Störsbyn myllyt. Sahatoimintaan liittyneitä rakennuksia ja rakennelmia ei ole säilynyt juuri lainkaan. Siunton seudun maatalous on lähes karjatonta, joten laidunnuk-sen muovaamat perinnebiotoopit ovat hävinneet muutamia kallioketoja lukuun ottamatta. Henriksforsin van-ha myllymaisema koskineen, vanhoine pihapiireineen ja rantaniityineen muodostaa myllyrakenteiden hä-viämäisestä huolimatta arvokkaan perinnebiotooppikohteen. Aluetta halkovien voimalinjojen juurelle on muodostunut usein paikoin runsaslajista niittykasvusto.

Maisemakuva

Siunton ja Degerbyn viljelymaisemat ovat vaurasta eteläistä maatalousmaisemaa, jossa vuosisatoja jatku-neen viljelyn ja asutuksen muovaama kulttuurimaisema ja vaihtelevat luonnonpiirteet yhdistyvät tasapainoi-seksi kokonaisuudeksi. Alueen maisemallisen rungon muodostavat vanhoihin merenlahtiin syntyneet joki-laaksot, jotka on otettu intensiiviseen viljelykseen. Laaksojen reuna-alueiden esihistoriallisesta asutuksesta kertovat lukuisat näkyvillä paikoilla olevat röykkiohaudat.

Maisema-aluetta luonnehtii hoidettu ilme, joka pohjautuu monin osin alueen pitkään kartanokulttuuriin. Vil-jelymaisemaa rytmittävät metsäiset kalliomäet, puukujanteet sekä viljelylaaksossa virtaavat vedet. Uudet rakennukset sekä historiallisin linjoihin pohjautuvat tiet on sovitettu maisemaan harmonisesti. Maisema-alueen eteläosissa maisemakuva on laaja, rauhallinen ja monimuotoinen. Alueen kirkonkylät, Degerby ja Siuntio, ovat säilyttäneet varsin hyvin 1900-luvun alusta periytyvän ilmeensä. Maisema-alueen koillisosissa maisema muuttuu pienipiirteisemmäksi ja jylhemmäksi. Alueen koillisosien jokilaaksot tiivistyvät paikoitelen hyvin kapeiksi ja jyrkkärinteiksi.

Voimakkaasta viljelystä huolimatta maisema-alueella on myös arvokkaita ja maisemallisesti vaikuttavia luontokohteita. Peltoalojen taustamaisemassa näkyy lähes kaikkialla saarimaisia kalliomäkiä, joiden rinteillä on karua havupuustoa, seinämäisiä kalliolajastumia ja paikoinellen myös pieniä katajaketoja. Rehevissä jokilaaksoissa, kalliorinteiden juurilla ja kalkkijuonteiden päällä kasvaa tihäkasvuisia lehtoja. Lisäksi joki-varren linturikkaat suvantojärvet ovat tärkeitä maisemaelementtejä.

Arviointi

Siunton ja Degerbyn viljelymaisemat muodostavat laajan ja edustavan esimerkin läntisen Uudenmaan vau-raista ja yhtenäisistä viljelyalueista. Alueen maisemallisia arvoja korostavat pitkä asutushistoria, Siunton ja Degerbyn kirkonkylät, useat kartanoypäristöt ja muut kulttuuriympäristön arvokoheet, laajat yhtenäiset viljelyalueet, vanhat tielinjaukset sekä lähes luonnontilainen jokiluonto. Myös monet kallioalueet ja rehevät rinnelehdot ovat maiseman kokonaiskuvan kannalta olennaisia ja luontoarvoiltaan huomattavia kohteita.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 113 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävä rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Degerbyn kirkonkylä; Pikkalan kartano, Sjundbyn kartano; Suitian kartano ja Siuntion kirkko; Suuri Rantatie

Arvokkaat perinnebiotoopit: Fårträskin kalliokedot; Pellaksen niityt; Kresjansbergetin kallioketo

LTA Luontotyypipäätökset: Gåsarvin pähkinäpensaslehto; Prästgårdenin jalopuumetsikö; Prästgårdsbergetin lehmusmetsikö; Kvarnängenin pähkinäpensaslehto; Suitianlinnan läntinen jalopuumetsikö; Suitianlinnan itäinen jalopuumetsikö; Fårträskin pähkinäpensaslehto; Kärrbackenin pähkinäpensaslehto; Träskkullan pähkinäpensaslehto; Klevbackabergetin pähkinäpensaslehto

LHA Lehtojensuoalueet: Kvarnbyn lehtojensuoalue

YSA Yksityismaiden suoalueet: Sjundby Parkbergets och Ådalens nso. (luonnonsuoalue); Lempansän lehto (luonnonsuoalue); Kvarnbylunden–Ägård; Lehtola

MRA Määräaikaiset yksityismaiden suoalueet: Tallbergin liito-oravametsä

AMO Vanhojen metsien suojuohjelma: Torsgårdin metsä

LHO Lehtojensuojuohjelma: Lempansän lehto; Kvarnbyn lehto

KAO Arvokkaat kallioalueet: Klöverberget; Krejansberget; Grottberget–Storpottsberget; Klevbackaberget; Storberget–Långberget; Svinberget–Kärrbacken; Kimpari–Mustalahdenvuori; Långfallsbergen; Skogsforsten–Prästgårdsbergen; Brunnibergen–Kalkberget; Flaggberget–Luntoberget; Vargberget; Fågelviksberget–Trappberget

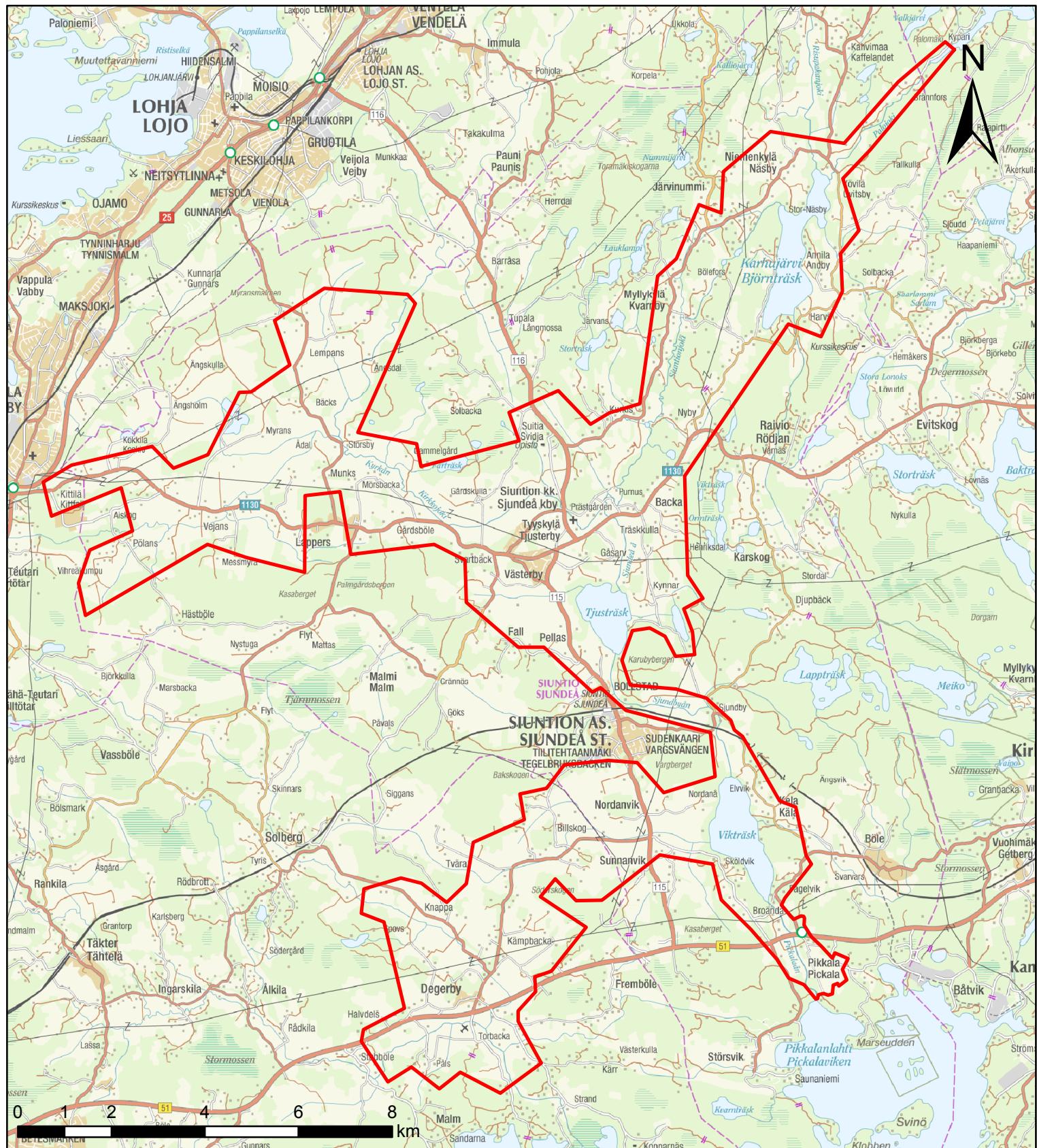
FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Torsgårdin metsä; Siuntionjoki

Tiedot haettu 26.5.2015

Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat

Kunta: Inkoo, Lohja, Siuntio, Vihti

Maakunta: Uusimaa

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015

Bild: Mari Jaakonaho

7. Sjundeå och Degerby odlingslandskap

Sjundeå och Degerby odlingslandskap är ett vidsträckt och representativt exempel på västra Nylands välmående och enhetliga odlingsområden. Området är ett nationellt värdefullt landskapsområde (Degerby–Pickalaån–Palojoki kulturlandskap, 1995) vars avgränsning i huvudsak förblir oförändrad.

Landskap	Nyland
Kommun	Ingå, Lojo, Sjundeå, Vichtis
Landskapsprovins	Södra kustlandet
Landskapsregion	Finska vikens kustregion
Area	10 429 ha, varav öppna våtmarker: 158 ha jordbruksmarker: 5 239 ha skog och halvnaturliga marker: 3 891 ha anlagda ytor: 703 ha vatten: 438 ha

Naturens särdrag

Sjundeå och Degerby odlingslandskap representerar södra Finlands välmående jordbrukslandskap, vars grund utgörs av vida lermarker som korsas av små åar och bäckar. Endast miljön omkring Myllykylä norr om Sjundeå samt Palojokis fåra som sträcker sig norrut från Björnträsks nordöstra strand representerar ett brantare naturlandskap i mindre skala. Klippiga och skogsbeklädda ryggar samt sporadiska små odlingar vid deras kanter tillför variation till det låglänta odlingslandskapet. Områdets mellersta och norra delars relief är mycket mer varierande än i områdets södra delar. Landskapsområdet består av gammal havsbotten där de ståtliga klipporna fortfarande påminner om ör i landskapet.

Sjundeå och Degerby odlingslandskap ligger i Södra Finlands granitområde, där det är typiskt med kraftiga, ställvis nästan kanjonliknande krosszoner och sprickningar. Områdets berggrund i granit korsas ställvis av kvarts- eller fältspatgnejs, och på några ställen förekommer det även djupbergarter. Väster om Sjundeå å finns ganska stora enhetliga lerdalar eller områden med lermarker samt klippor som täcks av ett tunt moränslager. Åns östra sida är betydligt klippigare och i huvudsak täckt av ett tunt moränslager. På området förekommer även några sandsediment och enstaka åsryggar.

Grunden till landskapsområdets vattendragssystem utgörs av flera åar som flyter genom lermarkerna och som mynnar ut i Pickalaviken via Pickalaån. Dessutom finns det små åar och bäckar omkring Degerby i landskapsområdets västra delar som mynnar ut i havet via Torbackaån. Väster och söder om Sjundeå kyrkby strömmar åarna i huvudsak genom de flacka åkermarkerna i grunda färor som ställvis kantas av vide. I områdets nordöstra delar slingrar sig Palojoki och Sjundeå å i sin skarpskurna ådal genom ställvis vildmarksliknande landskap. Sjundeå ås huvudfåra är i naturtillstånd ända fram till Kyrkåns och har några forsar. Landskapsområdets största sjöar är Björnträsk med sina ställvis branta stränder som ligger vid Palojoki, Tjusträsk som omges av åkerslättar söder om Sjundeå kyrkby, och Vikträsk som ligger väster om Käla gård. Dessutom finns det små träsk och myrsänkor på klippområdena.

Landskapsområdets viktigaste naturobjekt är lundar som bevarats här och där, med frodig växtlighet och där det förekommer kalkgynnade arter. Små lundar har även bevarats i sänkkorna mellan klipporna, på kullarnas branta slutningar och på stränderna. Lundarnas växtlighet och fågelbestånd är mångsidiga. Det finns även karga talldominerade klippskogar och granbevuxna skogskärr på området. Här och där växer enskilda landskapsträd mitt på åkermarkerna. Några av områdets sjöar och åsträndernas översvämningsvåtmarker är viktiga viloplatser för flyttfåglar. I Sjundeå å finns ett ursprungligt havsörningsbestånd som förökar sig naturligt.

Kulturella särdrag

Sjundeå var ett centrum för bronsåldersbosättningen i Finland. Största delen av områdets fasta fornlämningar är gravrösen från bronsåldern som vanligen ligger på klippområdenas och dalarnas slutningar, på forna öars och vikars synligaste ställen. Mest gravrösen finns det på Sjundeå kyrkbys och Degerbys områden. På Skällberget väster om Sjundeå kyrkby fanns en gång en borg. På Sjundeå ås och Björnträsks stränder har man även funnit boplatser och lösa forminnen från stenåldern.

Landskapsområdets bosättning har traditionellt legat på ryggarnas kanter som inte kunde röjas till åkermark. Den bördiga finfördelade jorden har röjts till vidsträckta åkermarker som odlats under flera århundraden. På området finns flera herrgårdar och storgods, varav de viktigaste är Svidja slott, Sjundby slott och Pickala gård som grundades på 1400–1500-talen. Gårdarnas välvårdade byggnader, gårdsplaner, trädgårdar och parker har till största delen bevarat sitt ursprungliga utseende. Svidja slott fick dock sitt nuvarande utseende först i slutet av 1800-talet. Herrgårdarna och storgodsen omges vanligen av grupper av träd och långa alléer som leder till gårdsplanerna. Det finns många alléer, i synnerhet björkalléer, i områdets nordvästra delar i Kyrkåns och Lempansåns dalar.

På Sjundeå och Degerby odlingslandskaps område finns flera gamla bycentrum. Områdets nuvarande bosättning har däremot grupperats relativt jämt längs landsvägarna och på de vidsträckta åkermarkernas kanter. De största åkerslätterna öppnar sig söder om Sjundeå station. Det finns även störa öppna åkrar längs vägen mellan Sjundeå och Virkby. Linjen för den gamla Stora Strandvägen (Kungsvägen) fungerar som grund för områdets nuvarande huvudvägar. De gamla byvägarna slingrar sig längs dalarnas kanter i synnerhet väster om Vikträsk, i Kvarnbys och Nybys dalar samt öster om Björnträsk. Pickala bro som korsar Pickala å var en viktig marknadsplats och knutpunkt för väg- och sjötrafiken på platsen där Stora Strandvägen, Pickala å och Pickalaviken möttes.

Sjundeå och Degerby byggnadsbestånd har en varierande åldersstruktur. På området finns gott om gamla huvudbyggnader, ståtliga ladugårdar i sten, små stugor med trädgårdar samt skol- och affärsbyggnader i trä. Landskapsområdets sporadiska nybyggen ligger i huvudsak på de traditionella bosättningszonerna där åkrarna och klippryggarna möts och passar relativt bra in i landskapet. Landskapsområdets södra delar ingick i Porkalaområdet som arrenderades till Sovjetunionen 1944–1956. Det arrenderade områdets gräns gick från Degerbys östra sida till Sjundeå kyrkby norra sida och därifrån nästan rakt österut mot Kyrkslätt. På området saknas den typ av byggnader som var typiska för resten av landet efter kriget. På väggen i en av Sjundby slotts hushållsbyggnader kan man ännu se slagord som ristats in under arrenderingstiden.

På landskapsområdet finns två kyrkbyar med fint byggnadsarv. Sjundeå kyrkby (Tjusterby) landmärke är en ståtlig medeltida stenkyrka med klockstapel och kyrkogård. I kyrkbyn och i dess närhet har det byggts en del nyare hus, men kyrkans omgivning och bygatan som kantas av gamla affärsbyggnader utgör fortfarande en relativt enhetlig och idyllisk helhet. Sjundeå egentliga kommuncentrum ligger i närheten av Sjundeå station utanför landskapsområdets gränser. På landskapsområdets västra kant ligger Degerby kyrkby som på ett utmärkt sätt bevarat sitt utseende från början av 1900-talet. Degerbys storleksordning, funktioner och byggnadsbestånd representerar en traditionell lantbrukssockens kyrkby med kyrka, kommunalstuga, föreningshus samt affärs- och bostadshus.

Sjundeå och Degerby odlingslandskap är välmående jordbrukslandskap som bevarat sitt öppna och välvådade utseende. Förändringen i landsbygdens näringsstruktur kan ändå ses i att landskapet blir mer tätortsaktigt. Områdets traditionella kvarnverksamhet och sågindustri har också upphört. Av områdets gamla kvarnbyggnader återstår endast Sjundby, Kvarnby och Störsby kvarnar. Det finns knappt några byggnader och strukturer kvar som hört ihop med sågindustrin. I Sjundeåregionens lantbruk ingår nästan ingen boskapsskötsel, så vårdbiotoperna som uppkommit genom bete har försunnit, med undantag av några hällmarksängar. Henrikfors gamla kvarnstation med sina forsar, gamla gårdsplan och strandängar utgör en värdefull vårdbiotop trots att kvarnstruktureerna inte längre finns kvar. Vid foten av kraftledningarna som korsar landskapet har det på många ställen uppkommit artrik ängsväxtlighet.

Landskapsbild

Sjundeå och Degerby odlingslandskap är ett välmående sydligt lantbrukslandskap där kulturlandskapet som formats av flera hundra år av odling och bosättning och de varierande naturdragen förenas i en harmonisk helhet. Områdets landskapsmässiga grund utgörs av ådalarna som uppkommit i gamla havsvikar och som tagits i bruk för intensiv odling. Åtskilliga gravrösen på synliga platser vittnar om den förhistoriska bosättningen vid dalkanterna.

Landskapsområdet karakteriseras av ett välvårdat utseende som till stor del härrör sig från områdets långa herrgårdshistoria. Odlingslandskapet delas upp av skogsbeklädda klipplutningar, alléer och vattnet som strömmar i odlingsdalen. De nya byggnaderna och vägarna som baserar sig på historiska linjer passar in i landskapet på ett harmoniskt sätt. I landskapsområdets södra delar är landskapsbilden vidsträckt, lugn och mångsidig. Områdets kyrkbyar Degerby och Sjundeå har bevarat sitt utseende från början av 1900-talet. I landskapsområdets nordöstra delar får landskapet en ståtligare och mer småskalig karaktär. I områdets nordöstra delar blir ådalarna ställvis mycket smala och branta.

Trots den intensiva odlingen finns det även värdefulla och landskapsmässigt betydelsefulla naturobjekt på landskapsområdet. I landskapet bakom åkermarkerna kan man nästan överallt se olika klippor på vars sluttningar det växer karga barrträd, vägglirkande klippblötningar och ställvis även små enbevuxna torrängar. I de frodiga ådalarna, vid klipplutningarnas fot och på kalkstensområden växer tätta lundar. Dessutom är åns fågelrika selsjöar viktiga landskapsmässiga element.

Bedömning

Sjundeå och Degerby odlingslandskap utgör ett vidsträckt och representativt exempel på västra Nylands välmående och enhetliga odlingsområden. Områdets landskapsmässiga värde framhävs av den långa bosättningshistorian, Sjundeå och Degerby kyrkbyar, de många herrgårdsmiljöerna och kulturmiljöns övriga värdeobjekt, de vidsträckta enhetliga odlingsmarkerna, de gamla väglinjerna och ånaturen som bevarats nästan i naturtillstånd. Även de många klippområdena och de frodiga sluttninglundarna är betydelsefulla för landskapets helhetsbild samt värdefulla naturområden.

Objekt i fornlämningsregistret: 113 objekt

Byggda kulturmiljöer av riksintresse RKY: Degerby kyrkby; Pickala gård, Sjundby slott; Svidja slott och Sjundeå kyrka; Stora Strandvägen

Värdefulla vårdbiotoper: Fårträsk hällmarksängar; Pellas ängar; Kresjansbergets hällmarksäng

LTA Naturtypsbeslut: Gåsarvs hassellund; Prästgårdens ädellövskog; Prästgårdsbergets lövskog; Kvarnängens hassellund; Svidja slotts västra ädellövskog; Svidja slotts östra ädellövskog; Fårträsk hassellund; Kärrbackens hassellund; Träskkullas hassellund; Klevbackabergets hassellund

LHA Lundskyddsområden: Kvarnby lundskyddsområde

YSA Skyddsområden på privat mark: Sjundby Parkbergets och Ådalens nso; Lempansås lund (naturskyddsområde); Kvarnbylunden-Ågård; Lehtola

MRA Tidsbundna skyddsområden på privat mark: Tallbergs flygekorrskog

AMO Programmet för skydd av gamla skogar: Torsgårds skog

LHO Programmet för skydd av lundar: Lempansås lund; Kvarnby lund

KAO Värdefulla bergsområden: Klöverberget; Krejansberget; Grottberget–Storpottsberget; Klevbackaberget; Storberget–Långberget; Svinberget–Kärrbacken; Kimpari–Mustalahdenvuori; Långfallsbergen; Skogsforsen–Prästgårdsbergen; Brunnibergen–Kalkberget; Flaggberget–Luntoberget; Vargberget; Fågelviksberget–Trappberget

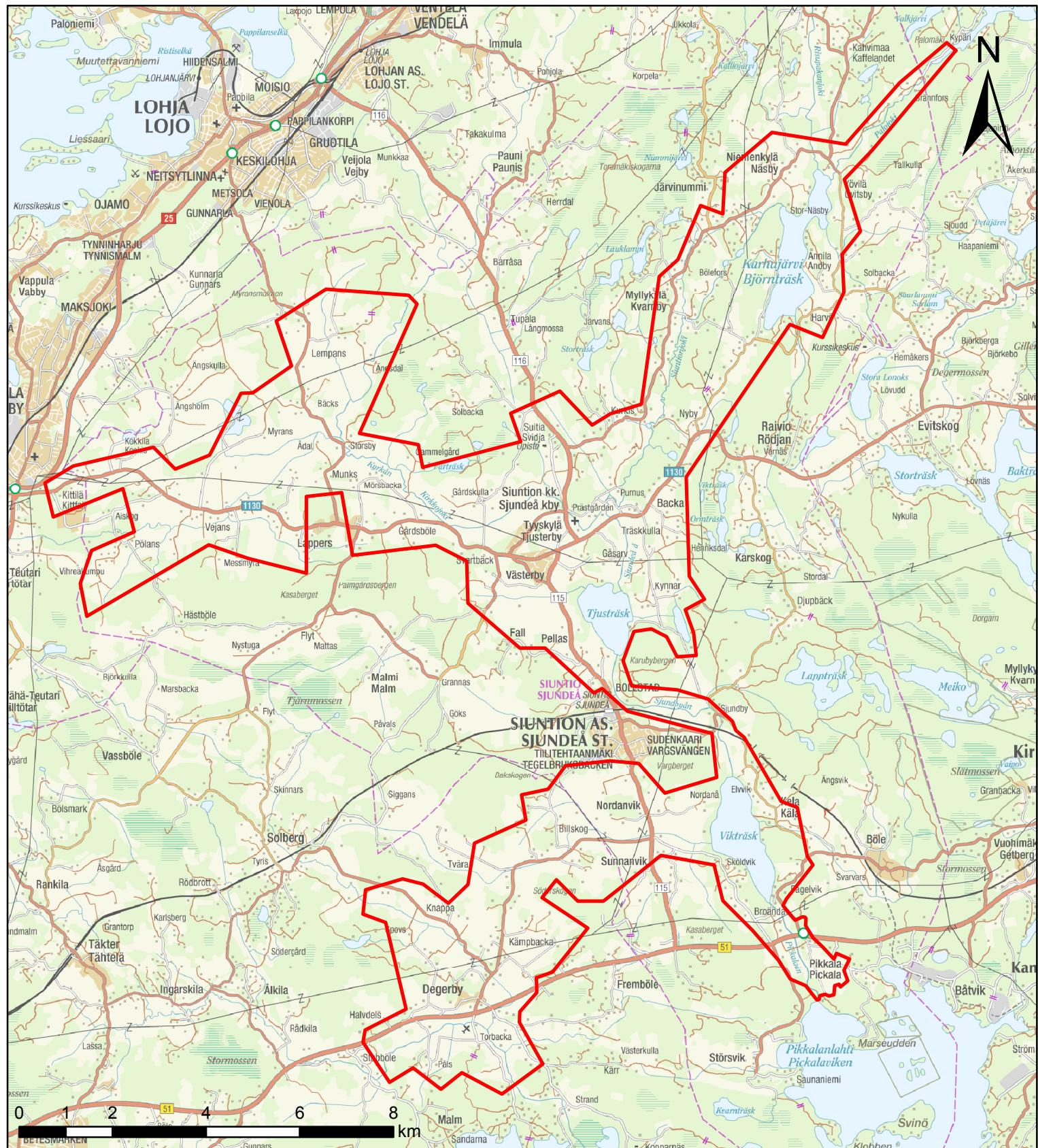
Områden i FI Natura 2000-nätverket: Torsgårds skog; Sjundeå å

Uppgifterna hämtade 26.5.2015

Sjundeå och Degerby odlingslandskap

Kommun: Ingå, Lojo, Sjundeå, Vichtis

Landskap: Nyland

Förslag till avgränsning av nationellt värdefulla landskapsområden 2015